

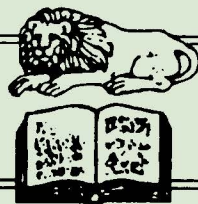

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

45. szám

Szentírásvasárnap, 2001

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2001

Tartalomjegyzék

A Kút (V.É. felv.)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek	2
A Pentateuchus és a Genézis könyvének néhány szerkesztési és teológiai szempontja (Kocsi György)	3
Jézus, a nevelő, 2. rész (Tajdina József)	13
Élő Ige Bibliaiskola, 35. óra (Vágvölgyi Éva)	23
Meditációs módszer (Vágvölgyi Éva)	30
... és ne vigy minket(a) kísértésbe (Kerekes Károly O.Cist.)	33
Olvasóink kérdezik (Kerekes Károly O.Cist.)	40
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	43
Társulatunk életéből	48
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

A szerkesztőbizottság tagjai:

Székely István, Tarjányi Béla, Thorday Attila, Vágvölgyi Éva

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafikák: Vágvölgyi Éva

Nyomda: Gödi Print Kft.

Ajánlás

Az evangéliumban benne van egy *alapvető paradoxon*: ahhoz, hogy rátaláljunk az életre, el kell veszítenünk az életet; ahhoz, hogy megszülessünk, meg kell halnunk; ahhoz, hogy üdvözlünk, fel kell venni a keresztet. Ez az evangélium lényegi igazsága, amely mindig és mindenütt tiltakozást vált ki az emberből.

Az evangélium mindig és mindenütt kihívást jelent az emberi gyengeséggel szemben. Viszont, pontosan ebben a kihívásban rejtőzik az ereje. Az ember tudat alatt vágyik is az ilyen kihívásra, hiszen szükségét érzi, hogy felülmúlja önmagát. Az ember csak akkor lehet igazán ember, ha képes önmagát felülmúlni...

Ez a legigazabb igazság az emberről. Krisztus ismerte fel először. Ő valóban tudta, „mi lakik az emberben” (Jn 2,25). Az ember legmélyebb igazságát evangéliuma által érintette meg, és pedig mindenekelőtt keresztjével. Pilátus, az ostromlás után töviskoronázott názáretire mutatva így szólt: „Íme, az ember!” (Jn 19,5) Nem is tudta, hogy lényegi igazságot fogalmazott meg, hogy azt mondta el, ami az evangelizáció mindig és mindenütt érvényes mondanivalója.

II. János Pál pápa (1994)

Uram, a Te békéd nem azt jelenti, hogy mentesülünk minden földi gondtól, bajtól, hanem azt, hogy minden gond és baj ellenére meg tudunk maradni Benned. Jónak tudunk elfogadni minden fájdalmas és érthetetlennek látszó eseményt is. Jónak és örülni valónak tudunk megélni mindent, mert a Te kezedből jön. A népdal azt mondja, hogy bizonyos körülmények között »még az édes méz is keserűvé válik« – hát Veled pont fordítva van, még a keserű is édes mézzé válik.

»Az én igám édes, az én terhem könnyű« (Mt 11,30).

Az iga mindig iga marad, a tehernek mindig súlya van – a kérdés csak az, hogy örömmel viszi az ember vagy sem. A szeretet és a belőle fakadó öröm az, ami megkönnyíti a szenvedés, a nehézségek elviselését.

Havva

A „Bibel heute” 138. füzete (1999. II. negyedév) Assisi Szent Ferencről szól. Ebben David Flood OFM cikke Szent Ferenc evangéliumi életfelfogását ismerteti. Idézi a szent „Intelmei”-nek 7. pontját:

7. Hogy a jó cselekedet nyomon kísérje a tudományt

Azt mondja az Apostol: „a betű öl, a lélek pedig élte” (2 Kor 3,6). Betű által halnak meg azok, akik csak a szavakat óhajítják tudni, hogy így bölcsebbnek tűnjenek fel másoknál; s így akarnak nagy vagyont szerezni, hogy azt rokonaik és barátaik közt szétoszthassák. És betű által halnak meg azok a szerzetesek is, akik nem akarják követni a Szentírás [szó szerint: szent betű] szellemét, hanem beérik a szavak merő tudásával és értelmezésével. És viszont azokat élte a Szentírás szelleme, akik egész tudományukat, melyet szereztek és még szerezni kívánnak, nem a testnek tulajdonítják, hanem szóval és példaadással a fölséges Úristennek adják vissza, akitől minden jó származik.

P. David Flood így folytatja:

Ferenc tehát semmiképpen nem volt megelégedve a Szentírással való foglalkozás minden módjával. Szerinte csak akkor olvassa valaki kellő kritikával és akkor értelmezi helyesen a Szentírást, ha szavai mutatják és megvilágítják azt az utat, amely igazságos világhoz vezet. Ferencnek ilyen szentírás-ismerete volt. (Az „Intelmek”-szövege Balanyi György fordítása: Assisi Szent Ferenc Művei, Agapé, Szeged, 1993.)

Kocsi György

A Pentateuchus és a Genézis könyvének néhány szerkesztési és teológiai szempontja

E tanulmány elhangzott Budapesten a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat Központjában 2001. április 4-én.

Előjáróban

Jelenleg a Pentateuchussal kapcsolatos szerkesztési modellek dzsungeljével találkozunk. E rövid előadásban nem kísérlelhetem meg azt, hogy Önöknek akárcsak a töredékét is bemutassam e számtalan kísérletnek. Bevallom azt is, hogy e tekintetben nem folytattam beható és önálló tanulmányokat. Így csak arra szorítkozhatom, hogy mások kevésbé ismert – és Magyarországon ismereteim szerint eddig még nem recipiált – nézeteit ismertessem és némiképpen a magam gondolataival kiegészítsem. A kutatás eredményeinek jó és megbízható ismertetését Rózsa Huba professzor több könyvében és cikkében is elvégezte¹. De Pury és Römer „rövid” összefoglalója (85 oldal) szintén olvasható magyar nyelven. Előadásomban nem törekszem a fentebbi bemutatások ismételására, hiszen annak nem sok értelme lenne. Szeretném viszont a tanulmányaim során általam megismert szerzők érdeklődésre számot tartható – eddig még hazánkban alig ismert – gondolatait közkinccsé tenni, hogy ezzel is gazdagítsam e témában magyar nyelven is egyre bővülő ismereteinket.

Teremtés és új teremtés ó- és újszövetségi kontextusban

A Biblia első lapja a világ teremtéséről szól, utolsó lapjai pedig a Jelenések könyvében az új teremtésről, új égről és új földről beszélnek. A Szentírást tehát a teremtés gondolata keretezi. Ezt a keretezést tudományos néven inklúzióknak hívjuk. Ez a szerkesztési elv azért is lényeges, mert nem csupán a szöveg puszta rendezését, ide- vagy odatologatását jelenti, hanem mély teológiai fölfogást is tükröz. A szer-

---

¹ Legutóbb: Rózsa H., A bibliai őstörténet forrásai és szerkezete, Teológia, XXXIV. évf. 2000. 3-4. sz. 171-184. o.

kesztés síkján ez azt jelenti, hogy a két szöveg összetartozik, egymásnak megfelel. A Biblia egész kontextusában tehát segítik egymást értelmezni. Az itt található inklúzió felhívja a figyelmünket arra, hogy a két szöveg értelmezésében kölcsönösség van, hogy egymás megértését elmélyítik. A Szentírás magyarázója, ha ilyen jelenséggel találkozik, akkor az egymáshoz rendelés révén már kulcsot is kap a mélyebb teológiai értelmezéshez.

Régekte megelégedtek a teremtéstörténet (Ter 1-2) önálló, izolált értelmezésével. Ma gyökeresen más helyzettel találjuk magunkat szembe. Elég csak bepillantanunk K. Löning/E. Zenger nemrégiben megjelent monográfiájára². A két neves münsteri szerző, ha röviden is, de megpróbálja a teljes Biblia teremtésről szóló szövegeit elénk tárni, és ezáltal a Biblián belül is fellelhető sokszínű fölfogást közvetíteni. A Genézis könyve mellett elemzik a zsoltárok, a bölcsességi irodalom idevonatkozó szövegeit, de találkozhatunk ebben a kontextusban a János prólógussal és a Lukács evangéliumában szereplő ördögkiűzésekkel is. A fentebbi két szerző viszont nem annyira a szerkesztésből indult ki jelen monográfiájában, hanem a témából adódó összefüggésekből.

Más szerzők témánkat illetően elsősorban Izajás könyvét veszik górcső alá. Így jár el két tübingeni teológus, W. Groß/Karl-Josef Kuschel.³ A neves Jahrbuch für Biblische Theologie évente megjelenő gyűjteményes sorozat az 5. kötetét szentelte a teremtés és új teremtés témájának. E kötetben neves szerzők végigpásztázzák az írásaikkal szinte az egész Biblia idevágó szövegeit, – nem felejtve a mai ember teremtés iránt érzett felelősségének témáját sem.

E rövid kitérő után most rátérünk a témánk szerkesztői elrendezéséből következő teológiai dimenziók kibontására.

A Genézis és a Jelenések könyvének összevetéséből adódó teológiai gondolatok:

Ha a Biblia első és utolsó lapját összevetjük, akkor a következő gondolatok vetődnek föl. Az univerzum megteremtése szerepel a

---

² Als Anfang schuf Gott (Biblische Schöpfungstheologien), Düsseldorf, 1997.

³ „Ich schaffe Finsternis und Unheil“. Ist Gott verantwortlich für das Übel? Mainz, 1992. 34-43.o.

Geneziszben: „Kezdetkor teremtette Isten az eget és a földet” (Ter 1,1). Egy új univerzum képével indít a Jelenések könyve záró fejezete is: „Akkor új eget és új földet láttam, mert az első ég és első föld nem volt többé” (Jel 21,1).

A teremtés elején az őstenger a káosz megtestesítője, de Isten kijelöli a határait. A tenger a benne lévő szörnyek miatt – gondoljunk a leviatánra – félelmetes volt. A vízözönben pedig az alsó és felső vizek káoszba taszították a földet. Az új teremtésben éppen ezért a káoszt megtestesítő tenger eltűnik (21,1).

A bűnbeesés után a föld átkozott lesz az ember miatt. Fáradtsággal és verejtékes munkával kell megművelnie a földet, és végül vissza kell térnie a föld porába, azaz meg kell halnia (Ter 3,17). Ennek pontosan az ellenkezője figyelhető meg a Jel 21,4-ben: „Nem lesz többé halál, sem gyász, sem panasz, sem fáradtság” (Jel 21,4).

Isten-ellenes lázadásként jelenik meg az őstörténetben egy városnak az építése, amelynek tornya az égig ér. Babelről, a bábeli toronyról van szó. Ezt az emberiség nem tudja befejezni, sőt az emberi erő és erő leendő szimbólumából annak ellenkezője jön létre. Az emberiség szétszóródik a földön. Többé szót sem tudnak érteni egymással (Ter 11,1-9). De különös, hogy a Biblia végén mégis sikerül ennek a városnak megvalósulnia. De nem emberi erőfeszítésből, nem az ember göggyéből születik meg, hanem mint Isten terve száll alá az égből (Jel 21,2.10). Ez a város nem szétszéleszti, hanem egybegyűjti az emberiséget (Jel 21,24). Az őstörténetben (Ter 1-11) a város egészen negatív csengésű szó. A megátkozott Kám fiait nevezik meg városépítőként (Ter 10,6-20). Lehet, hogy a nem városlakó nomádok szemlélete tükröződik itt vissza. János viszont – bizonyára a Sionról szóló próféta víziókat is fölhasználva (Tób 13,10-18; Iz 60; Ez 40-48) – ezt a várost, a poliszt, a mennyei Jeruzsálemet teljesen pozitívnak és örömtelnek mutatja be. A késő antik kor a várost és légkörét sokkal szabadabbnak tartja, mint a földműves életét, és talán ezért mellőzi a kert vagy az Éden-kert képét, amelynek motívuma teljesen mégsem hiányzik, de be lesz építve ebbe a városba (Jel 22,1-2).⁴ A hellén városról elmondható a faluval szemben, hogy szabadabbá tesz.

---

⁴ G. Lohfink, *Brauchl Gott die Kirche*; Freiburg i. Br.: Basel; Wien; 1998. ³ 39-41. o. A

A négyzet kiterjedésű város a tengelyében épített főutcával (21,21) megfelel a hellenizmus város-tervének.⁵ Az átmérője és a kiterjedése viszont fölülmúl minden várakozást. A 12.000 stádiumnyi átmérő kb. 2.400 km-nek felel meg. Ez pedig az akkori Földközi tengeri civilizáció kiterjedésével nagyjából meg is egyezik. Ez tehát nemcsak egy nagy világváros, hanem maga a világ. Ráadásul még a magassága is ugyanennyi. Azaz kozmikus dimenziókkal rendelkezik, belenyúl a égbe és így összekapcsolja az eget és a földet.

Feltűnő a templom hiánya. Ez szinte elképzelhetetlen a zsidók számára, annak ellenére, hogy Izrael vallásában a templom későbbi képződmény. De még botrányosabb lehetett a pogányoknak, hiszen a mezopotámiai tradíció szerint a világ teremtése azzal fejeződik be, hogy Istennek templomot építenek, és megalapítják a királyságot, és ezzel üzik el a káosz erőit. Itt viszont a Genézis könyvéhez hasonlóan Isten – ha nem is sétál, mint az Éden kertben –, de Ő a közepe, és tőle, az ő trónja alól tör elő az életvíz (Jel 22,1).

Feltűnő az is, hogy hiányzanak az égitegek. A Genézis könyvében ezek már meg lettek fosztva isteni jellegüktől, mert csak teremtményei Istennek. A Jelenések könyve még tovább megy, mert már egyáltalán nincs rájuk szükség. Valószínűleg azért, mert az idő is megszűnik, és az örökkévalóság örök jelene uralkodik (Jel 22, 5). A szombat – a nyugalom napja, az Isten napja, a teremtés célja – maga is a liturgia napja, és a Jelenések könyve sem más, mint a végső, örök liturgia bemutatása (Jel 19; 4,8). Ahogyan a hét napjai a szombat felé törnek, ugyanúgy a Jelenések könyvének az eseményei is a mennyei liturgia felé.

---

fentebbi összehasonlítást is főleg G. Lohfink gondolataira támaszkodva állítottam össze.

⁵ D. Georgi, Die Visionen vom himmlischen Jerusalem in Apk 21-22, in: Kirche (FS G. Bornkamm), D. Lüthmann -G. Strecker kiad., Tübingen, 1980. 351-372. o. Viszont helyes J. Roloff megjegyzése, hogy D. Georginak nincs igaza abban, hogy ez csak egy profán város akarna lenni. J. Roloff, Neuschöpfung in der Offenbarung des Johannes, 129. o. 36. megj. In: (JBTh) Bd. 5. „Schöpfung und Neuschöpfung”. Neukirchen, 1990. 119-138. o. A várossal kapcsolatos nézeteket jól összefoglalja Takács Gy., Jelenések könyve, Budapest, 2000. 428-430. o. A folyó és a főút kapcsolódása miatt Babilonra gondol. Bár a zikkurat fölfelé mindig szűkül, és a templomot jelenti. Itt viszont kifejezetten említi, hogy nincsen benne templom (Jel 21,22). A képeket itt nagyon nehéz beazonosítani. A Jelenések könyvének képei számomra inkább szurrealisták, mint egy Chagall-kép, és tán nem is szükséges a teljes azonosításra törekedni.

A Pentateuchus keletkezési idejének áruklódó jele⁶

Miután egy példán láttuk, hogy milyen fontos a Biblián belül a szerkesztés, a redakció, most nézzünk egy példát arra, hogy hogyan lehet megállapítani azt, hogy a Pentateuchus mikor is keletkezett, vagy hogy lehetett-e Mózes a szerzője. A mózesi szerzőség védelmére az egzegéták közül ma már senki sem törekszik – leszámítva egy-két fundamentalista szerzőt, akik ellen semmilyen érv sem számít. A mózesi szerzőség ellen általában azt szoktuk fölhozni, hogy egy szerző nem írhatja le a saját halálát (MTörv 34). Ezt a fejezetet egyébként a rabbik sem tartották mózesi eredetűnek.⁷ F. Crüsemann a tizparancsolattal kapcsolatban is megjegyzi, hogy a törvények, – főleg a tulajdonra vonatkozó tizedik parancs – már letelepedett viszonyokat tükröznek.⁸

Sok egyéb áruklódó jel is van, de hogy a részletekben el ne vesszünk, most inkább egyet választunk ki, amelyik az ország kikémléléséről szóló történetben található (Szám 13-14). E két fejezet legbehatóbb elemzését Norbert Rabe végezte el a tübingeni katolikus teológiai fakultáson benyújtott disszertációjában.⁹ Rabe kísérlete azért is érdekes, mert az összes idevágó kommentárt, monográfiát és cikket a legutóbbi két évszázadból földolgozta. Könyve végén hoz egy táblázatot, amely azért is fontos, mert világosan kimutatja, hogy a két fejezet verseit eddig már mindegyik Pentateuchus-forráshoz besorolta valaki. Ez önmagában is áruklódó jele a Pentateuchus-kutatáson belül a Wellhausen-féle elmélet krízisének. De térjünk csak vissza az áruklódó jelre.

Sőt gyalázták Izrael fiai előtt azt a földet, amelyet megtekintettek, mondván: „A föld, amelyet bejártunk, elemésztí lakóit, népe, amelyet

---

⁶ Az alább felsorolt jegyet *N. Lohfink*tól vettem át, bár ő ezt nem a keletkezés történetével, hanem a kiválasztottak bűnével hozza kapcsolatba. Tőle való a Szám 13, 32-33 és az Ez 36, 13-15 összekapcsolása – a keletkezési idő bármely konzekvenciája nélkül. *N. Lohfink*, *Unsere großen Wörter*, Freiburg i. Br; Wien; Basel, 1977. 218-219. o.

⁷ *H. D. Preuß/Kl. Berger*, *Bibelkunde des Alten und Neuen Testaments 1. Altes Testament*, Heidelberg, 1989⁴, 70. o. Józ sue írta Józ sue könyvét és a Tóra utolsó verseit, amelyek Mózes haláláról szólnak.

⁸ *F. Crüsemann*, *Bewahrung der Freiheit (Das Thema des Dekalogs in sozialgeschichtlicher Perspektive)*, Gütersloh, 1993. KT: 128. 16. o.

⁹ *N. Rabe*, *Vom Gerücht zum Gericht, Die Kundschaftererzählung Szám 13-14 als Neuanatz in der Pentateuchforschung*, Tübingen, 1994.

láttunk, szálas termetű, láttunk ott jó néhány szörnyet Enák fiaiból, az óriások nemzetségéből, akikhez képest mi olyanoknak látszottunk, mint a sáskák" (Szám 13,32-33).

A Szám elbeszélése azt sejteti, hogy Mózes korában a honfoglalást közvetlenül megelőzve játszódik ez az esemény. A naiv olvasó még azt is hiheti, hogy közvetlenül akkor is írták le. A kémek közül tízen ócsárolják az új hazát, és azt mondják, nem érdemes elfoglalni. József és Káleb – ketten a tizenkét kém közül – viszont javasolják az elfoglalását.

Fölmerülhet bennünk a kérdés, honnét tudják a kémek, hogy ez az ország fölfalja a lakóit. Ezt abban az esetben mondhatnák, ha legalább egy-két évszázadot itt töltöttek volna, és tapasztalták volna, hogy itt állandóan nyugtalanság és véres háborúk dúlnak. Vagy az ország állandóan a polgárháború szélén táncolna. Ilyen tapasztalatra ennyire rövid idő alatt (40 nap) nem tehettek szert. A kémek története nem tér ki arra, hogy az információt netán Kánaán őslakosaitól szerezték volna. Létezik-e ilyen vélemény erről az országról más szentírási könyvben? Igen, létezik. Éspedig Ezekiel prófétánál találjuk meg ezt a gondolatot. Itt azonban nem a kémek, nem is az izraeliták, hanem az idegenek mondják Izrael földjéről azt, amit a tíz kém.

Ezekiel prófétánál ezt olvassuk:

Így szól az Úr Isten: Mivel azt mondják rólad: „Felfalod az embereket és megfojtod saját népedet”, azért nem fogsz többé embert enni, és nemzedet nem öli meg többé – mondja az Úr Isten. – Gondoskodom majd róla, hogy ne halld többé a nemzetek csúfolódását, és a népek gyalázkodását ne viseld többé; a saját népedet nem veszed el többé”, mondja az Úr Isten (Ez 36, 13-15).

Ezekielről tudjuk, hogy a babiloni fogságban (Kr. e. 598-538) működött, és a Gola (száműzetés) nagyhatású prófétája volt, akinek a házában jöttek össze az előkelő zsidók (8,1; 14,1; 20,1; 33,30kk). Ő tartotta a fogságban élő népben a lelket Deuteroizajással együtt. A fogságban élő zsidóknak már lehetett az a tapasztalatuk, de az otlévő idegen népek is mondhatták azt a véleményt Izraelről, hogy „fölfalja a lakóit”, mert mindig is egy ütköző állam volt, és így a sok háborúban fölfalta az ott élőket. Ezekielnél teljesen logikusan illeszkedik a képbe ez a vélemény. Ez azonban már nem mondható el a Szám

13,32-33-ról. Ott idegenként hat, hiszen a Szám 13,25 szerint mindössze 40 napig tartott az egész ország kikémlése. Ennyi nap tapasztalatából pedig aligha születhetett ilyen sommás ítélet. Az ember várna, hogy egy-két példával is illusztrálják ezt az emberfalást, de erről konkrétan egyetlen szót sem találunk e két fejezetben (Szám 13-14).

Ezek után azt kell tartanunk, hogy a Szám 13-14 végső formába öntésekor már ismert volt Ez 36, 13-15. Azaz Ez 36 hatott a Szám 13-14-re. Ezek az apró jelek is kétségbe vonják a Pentateuchus mőzesi szerzőségét.

A keletkezési ideje pedig a fogság végére tehető. A Szám 13-14 szövege el akarja oszlatni azokat a nézeteket, amelyek a fogság idején ócsárolták, leszólták és gyalázták Izrael földjét. Az első honfoglalás előtti helyzettel (ti. hogy érdemes-e bevonulni) akarja a második honfoglalás előtti helyzetet (hogy érdemes-e hazamenni) megokolni. Kijelenti, hogy érdemes hazamenni, aki pedig gyalázza az országot, Isten üdvadományát, azt Jahve megbünteti, mint a lázongó népet és a tíz kémet, akik nem mehettek be Kánaán földjére.

Ne feledjük el, Babilonban nem egy izraelitának igen jól megy a sora. Többen közülük nagy befolyásra tettek szert. A zsidó kultúrát is ápolhatják. Ennek a kultúrának árukkodó jele a Babiloni Talmud. Itt kezdődik el a zsinagógai istentisztelet. Magát a babiloni fogságot is át kell értékelnünk, és nemcsak „a Babilon vizei mellett ültünk és sírtunk, amikor a Sionra gondoltunk” (Zsolt 136) mondat szemüvegén keresztül értelmeznünk.

Egy további érv a mőzesi szerzőség ellen és a fogsági keletkezés mellett: Ha figyelmesen olvassuk a Szentírást, akkor maga a Biblia is kínál nekünk ilyen indiciumokat – sokszor egészen váratlanul. A Szentírás rendszeres olvasása közben, amikor az „Ószövetségi bevezetésben” éppen a Pentateuchussal foglalkoztunk, a következő helyre akadunk:

„S az eljövendő nemzedék, fiaitok, akik utánatok születnek, és az idegen, aki messze földről érkezik, látva a csapásokat és betegségeket, amelyekkel az Úr elárasztja azt az országot, így fognak szólni: ... Miért bánt így az Úr ezzel az országgal? Miért volt ez a lángoló harag? Akkor majd ezt felelik nekik: Mert nem törődtek az Úrnak, atyáik Istenének szövetségével, amelyet akkor kötött velük, amikor ki-

vezette őket Egyiptom földjéről, s elmentek más isteneket szolgálni s őket imádni, olyanokat, akiket nem ismertek, s akik semmit sem parancsoltak nekik – ezért lobbant fel az Úr haragja ez ellen az ország ellen, annyira, hogy az e könyvben följegyzett összes átkot rázúdította, s ezért tépte ki fellángolt haragjában, indulatában és méltatlankodásában földjükből s vetette más országba őket, ahogy az mind a mai napig van” (MTörv 29,21-27).

G. von Rad és N. Lohfink szavaival élve a levita prédikáció gyönyörű darabjával van dolgunk.¹⁰ A részletet megelőzik a MTörv 27–28 fejezetekben az áldások és az átkok. Áldás éri az izraelitákat, ha ragaszkodnak a szövetséghez, ha nem, akkor pedig átok. Ahogy idézett szövegünkben is kitűnik, az izraeliták nem tartották meg a szövetséget, és a deuteronomista ennek tulajdonítja, hogy a fogságba kerültek. Itt viszont nem jövendöléssel van dolgunk, mert a szerző hozzáfűzi az „ahogy az mind a mai napig van” kitétel. Vagyis a deuteronomista – mai szóval élve – elszólja magát. Megfeledeznek arról, hogy az egésznek Mózes korában kellene játszódnia. A szónoki hév annyira elragadja, hogy argumentumként ki is mondja hallgatóinak a fogság tényét, amely természetesen még az ő korában is tart. A rész tehát kiváló tanúsítvány arra, hogy a Pentateuchust még a fogság idején is írták és bővítették. Most azonban rátérünk a Pentateuchus szerkesztésének pogány mintáira is.

*Atrahéas|ās eposz mint a Papi irat szerkesztésének mintája*¹¹

N. Lohfink, a neves német exegéta több mint negyedszázada, 1974-ben írt egy rendkívül izgalmas cikket a *Stimmen der Zeit* hasábjain. Ebben tömören és röviden bemutatja azt, hogy a Pentateuchus papi szerzője (P) előtt művének leírásakor az Atrahéas|ās eposz szolgált mintául. Nagy vonalakban ennek a mítosznak a szerkesztését és témáit követi a P. Az Atrahéas|ās eposzról röviden annyit jegyzünk meg, hogy a legépebben megmaradt megfogalmazásában 1245 verset számlál. Több mint ezer éven át Mezopotámiában hozzátartozott az

---

¹⁰ G. von Rad, *Das 5. Buch Mose, Deuteronomium* ATD 8, Göttingen, 1983. 129. o. von Rad N. Lohfink kifejezését veszi át és nevezi retorikai „Prachtstück”-nek.

¹¹ A következőkben N. Lohfink tanulmányára támaszkodom, amely megtalálható az „*Unsere großen Wörter*” c. tanulmány-kötetében a *Zukunft* címszó alatt 172-189. o.

általános képzéshez. Egy Ku-Aja nevű írnok írta le a Kr. e. 17. században, de a legtöbb töredék és kópia a Kr. e. 7. századból való, tehát röviddel a Papi irat előtti korból. Az Atrahéas|ās eposzt már Kr. u. 1853-ban kiásták. A vízözönről szóló rész, amely az Atrahéas|ās eposzhoz tartozik, már 1872-ben izgalomba hozta a tudós világot. A cselekmény rekonstrukcióját viszont csak 1956-ban sikerült egy dán tudósnek rekonstruálnia. Az első angol nyelvű fordítások és rövid filológiai tanulmányok E.W. L Moran és A. D. Kilmer professzorok tollából jelentek meg 1971. és 1972-ben. N. Lohfink szerint:

„A Jahvista történeti műnek közvetlenül vagy közvetve már ismer-
nie kellett az Atrahéas|ās eposzt. Emellett szól az őstörténet szerkesz-
tése, amely kezd az ember teremtésével és a már létező kozmossszal,
és a vízözönben és Noé áldozatában tetőzik. Maguk kisebb részletek
is, mint pl. Évának az elnevezése – „élők anyja” (Ter 3,20) – rendel-
keznek párhuzammal az Atrahéas|ās eposzban. Amennyiben a Papi
iratot olyan műnek gondolták el, amely a Jahvista történeti elbeszélést
váltja le, és a világtörténelemnek és Izrael történetének értelmezését
új magyarázattal kívánja lecserélni, szükségszerűen kellett, hogy köz-
vetve vitába szálljon az Atrahéas|ās eposszal.”¹²

Az Atrahéas|ās eposzban a vízözönt az emberek túlszaporodása és hangoskodása váltja ki. Az istenek itt amorálisan viselkednek az emberekkel szemben. A Biblia szerint viszont az emberek és a többi élő-
lény amorális viselkedése váltja ki a vízözönt. Az emberek szaporodását isteni áldásnak tulajdonítja a Genézis könyve, és egyáltalán nem tekinti zavarónak és az Isten nyugalalmát veszélyeztetőnek. Hasonló motívum, hogy a vízözönből megmenekül mind az Atrahéas|ās eposzban, mind a Bibliában egy-egy személy: Atrahéas|ās és Noé. Noé maga Isten figyelmezteti a vízözönre, míg Atrahéas|ās Enki isten árulása következtében értesül róla. Noé és Atrahéas|ās is áldozatot mutat be. Atrahéas|ās áldozatakor az istenek, mint legyek, repülnek az áldozati füstre, mert az ember áldozata nélkül elgyengültek. Ez a motívum természetesen teljesen hiányzik a Bibliából. A vízözön mint káotikus erő megtalálható a Biblia több helyén is, azonban Isten a Noéval kötött szövetségben leteszi a fegyvert, és megígéri, hogy a káosz

---

¹² N. Lohfink, f.i. mű 177k

erőit többé sohasem szabadítja rá a világra. Ennek jele a szivárvány, amit E.Zenger a vadász íjához hasonlít, amit Isten többé nem akar bevetni.¹³ A mezopotámiai mítoszokban állandó harc van a káosz és a kozmosz erői, istenei között. Ez a Papi iratban teljesen eltűnik, mert Isten szuverén úr. Az Atrahéas|ás eposzban a szaporodás veszélyezteti a kozmosz stabilitását. Ebből semmit sem találunk a Genézisben, sőt az áldás egyik jele lesz. Az ember agyagból való teremtésének motívuma közös a két műben, de Istennek nem kell fáradoznia, mint Nimtunak. Lehet, hogy a fejedelmi többesnek tartott „Teremtsünk embert a mi képünkre...” fejedelmi többese a politeista teremtés-mítosz erősebb áthangzása.

A mezopotámiai mítoszokban rendszerint a király a teremtett ember. Cl. Westermann véleménye szerint Ádám szintén rendelkezik királyi vonásokkal.¹⁴ A királynak azután kötelessége lesz az isteneknek templomot építeni, ahol az áldozat révén a világ eléri szilárd stabilitását. Izraelben ez a stabilitás várat magára. A szaporodási áldás is idegen földön, Egyiptomban teljeseedik be (Kiv 1,7). A szent sátor a pusztai vándorlás során a templom előképének szolgál. Az ország ígérete és ezzel a stabilitás pedig csak Józsue könyvében teljeseedik be. Ezért nem elhibázott Hexateuchusról beszélni, ahogyan ezt több exegeta ma is teszi. A Papi irat N. Lohfink és E. Zenger szerint a honfoglalás előtt közvetlenül hirtelen befejeződik. És nem is tartja szükségesnek azt elmondani, mert a Papi irat egyébként sem szereti a háborús elbeszéléseket. Elbeszélésében az egyiptomi kivonulás is sokkal inkább egy liturgikus aktusra hasonlít.¹⁵

Ezekből a motívum-párhuzamokból – azt gondolom – elég jól látható a két mű közötti összefüggés. Elfogadható N. Lohfink tézise, miszerint a Papi irat szerzője ismerte az Atrahéas|ás eposzt, és annak mintájára szerkesztette meg művét. Elfogadható a Pentateuchus szerkesztési helyének a babiloni fogság. Idejének pedig a fogság alatti valamint az azt követő időszak.

---

¹³ E. Zenger, Gottes Bogen in den Wolken, Untersuchung zu Komposition und Theologie der priesterlichen Urgeschichte (SBS 112), Stuttgart, 1983. különösen is 124-131. o.

¹⁴ Cl. Westermann, Genesis 1-11, in: BK 1. (Berlin, 1985.) 209-214. o.

¹⁵ N. Lohfink, f.i. mű 188. o. E. Zenger, Gottes Bogen, 181-83. o.

Tajdina József

Jézus, a nevelő

(Az előző [44.] számban megkezdett cikk folytatása.)

V. Jézus kapcsolata a rábízottakkal

1. A **kisgyermek**ek valamit megéreztek abból a szeretetből, amit Jézus tanított. A gyermek csodálatos érzéssel bír. Mi felnőttek sajnós elveszítettük ezt az érzéket, mert igen sokat csalódtunk már az emberekben. A gyermek nyomban meglátja a felnőtt szemében, hogy őt szereti, vagy sem. El bírja-e viselni, vagy teher. Le tud-e hajolni hozzá a felnőtt, vagy lenézi, lekicsinyli őt. Tud-e hozzá szépen szólni, vagy gorombáskodik-e vele.

a.) Amikor **gyermek**ek keresik fel, amikor édesanyák viszik gyermekeiket Jézushoz, hogy rájuk tegye a kezét, hogy megáldja őket, ez a gyermeki bizalom indítja őket, hogy hozzá siessenek. *„Hagyjátok, hadd jöjjenek hozzám a gyermekek, és ne tartsátok vissza őket!”* (Mk 10,14) – adja ki a parancsot azoknak a tanítványoknak, akik el akarják utasítani őket.

Ma felnőttek, sőt szülők is igen gyakran a tanítványok magatartását követik. **Elutasítják a gyermekeket.** *„Hagyjál békén, nem érek rá!”* *„Ne zavarj, amikor annyi munkám van!”* *„Ne szólj bele, nem értesz te ehhez!”* – ugye, ismerősek ezek a szavak? Jézus pedagógiájában a gyermekek fontosak. Velük a maguk szintjén foglalkozni kell. Nekik is lehetnek problémáik, nemcsak a felnőtteknek. Őket is meg kell hallgatni:

b.) Majd tovább olvasva ezt az evangéliumi részt, ezt találjuk: *„Aztán ölébe vette őket, és rájuk téve kezét megáldotta őket”* (Mk 10, 16). Ezekben a szavakban benne van minden, ahogyan Jézus viszonyult a gyermekekhez. *„Ölébe vette őket”*(Mk 10,16), vagyis kimutatta szeretetét irántuk. **Bizalmat ébresztett** a kicsinyekben. Ha valaki tudta, akkor Ő igen, hogy a gyermek csak a szeretet légkörében tud egészségesen kifejlődni. A gyermek iránti szeretet kifejezése az é-

rintés. Őlébe venni annyit jelent, hogy: „Fontos vagy számomra, átölelek, érezd magadat nálam biztonságban.”

Bárcsak a szülők és nevelők olyan fontosnak tartanak a gyermek nevelésében a testi kontaktust, mint ahogy erre **Jézus példát adott**. Teológus koromban a spirituális atya óvva intett bennünket attól, hogy a gyermeket megérintsük. Talán féltett, hogy nehogy ferde hajlam alakuljon ki bennünk. „Ne magukhoz, hanem Jézushoz vezessék a gyermekeket” – mondta. Ez igaz, de egy simogatás a kisgyermek fején vagy egy kamasz gyerek oldalba-bökése igen sokat jelent a gyerek számára. A személytelen nevelés fából vaskarika. Olyan, mint a semleges nevelés, ami nem létezik.

c) „*Rájuk téve kezét megáldotta őket*” (Mk 10,16). **Megáldani** annyit jelent, hogy Isten oltalmába helyezni. Rátenni a kezét a másikra, annyit tesz, hogy birtokomban vagy. Jézus joggal teszi rá a kezét a gyermek fejére, mert ilyeneké a mennyek országa. Ők Istenéi. Amikor *a szülő* Jézustól megtanulva kis keresztet rajzol a gyermeke fejére, tudatosítja magában és gyermekében, hogy ő Isten tulajdona, gyermeke, ő a mennyek országának örököse.

2. **A gazdag ifjúval** való kapcsolata már egészen más. Az Isten egy bizonyos korban élethivatást ad az embernek. Nemcsak a házastárs megválasztásában van döntő szerepe annak, hogy felismerje az ember, mi az Isten akarata, hanem az **élethivatás megválasztásában** is. „*Jézus rátekintve megszerette őt*” (vagyis a gazdag ifjút) (Mk 10,21). Hogyne szerette volna meg, amikor a tízparancsolat törvényeit megtartotta „gyermekkorától.” Micsoda tisztalelkűség sugározhatott ebből az ifjúból. Jézus meghívja az Isten országának szolgálatába. Papi hivatást szán neki. A másokért való élethez hozzátartozik az önzetlen lemondás. „*Menj, add el, amid van, és árát oszd szét a szegények közt, így kincsed lesz a mennyben. Aztán jöjj, vedd föl a keresztet és kövess engem*” (Mk 10,21).

Jézus, mint jó pedagógus az ifjú elé állítja a célt: „kincsed lesz a mennyben”, kijelöli az eszközt: „vedd föl a keresztet!”, és az utat is megmutatja: „kövess engem!”

3. **A felnőttekkel** való kapcsolatát meghatározza az emberek egyénisége. Jézus igen jó pedagógus, aki tudta, hogyan kell szólni a

szangvinikus Péterhez, a melankólikus Jánoshoz, a flegmatikus Tamáshoz.

a.) A csónakból kiugró és vízen járni szándékozó Pétert megint: „*Te kicsinyhitű, miért kételkedtél?*” (Mt 14,31) Amikor pedig dicsekszik, és fogadkozik: „*Életem adom érted*” (Jn 13,38), leüti: „*Bizony mondom neked, mire a kakas megszólal, háromszor tagadsz meg engem*” (Jn 13,38). Péterhez, amikor szól, akkor elég keményen szól, úgy is mondhatnám, hogy nyersen, mert tudja, hogy szangvinikus.

Péter nem tud megsértődni, de amikor Jézus azon határozatára, hogy Betániába fognak menni, és erre Tamás megjegyezte: „*Menjünk mi is, haljunk meg veled együtt*” (Jn 11,16), akkor Jézus nem reflektál és nem mondja, hogy `Ti akartok velem meghalni? Hiszen elfogatásomkor elmenekültök, és te Tamás a feltámadásomban sem fogsz hinni.’ Ismerte Tamás érzékeny lelki világát, és nem akarta őt megbántatni.

Továbbá a melankólikus, érzelemdús Jánosra bízva édesanyját. Ő Jézus keblére hajolhatott az utolsó vacsorán, és neki volt bátorsága megkérdezni, hogy ki az áruló. **Jánost nem utasítja el**, mert tudta, hogy mi lakozik az emberben, vagyis ismerte a mély érzésű apostolát, akihez egészen másképpen szólt, mint pl. Péterhez, aki „nem szívta mellre” Jézus keményebb kijelentéseit.

b.) **Odafigyel hallgatóságára**, és példabeszédeit a szakmájukhoz igazítja, vagyis ami valóban érdekli őket. Halászat, pásztorság, földművelés, kereskedelem, amelyből veszi példabeszédeit attól függően, hogy kikhez szól. Így sokkal inkább számíthat a hallgatóság érdeklődésére.

4.) A nevelők egységes eljárása igen fontos a nevelés terén.

a.) Vagyis **az édesanyjának soha nem szabad kritizálni a gyermeke előtt az édesapa nevelési eljárását**. Pl. hogy miért büntette, vagy miért így büntette meg a gyermeket. Főleg a nagyszülők hajlamosak arra, hogy a gyermeket felmentsék a szülők szigorú intézkedése alól. A szülők tévedhetnek, amikor így vagy úgy büntetnek. Lehet a nagyszülőknek kifogásuk is bizonyos eljárás ellen, de ellenkező véleményüket soha nem szabad a gyermek előtt kifejteniük. Ugyanez

áll egy nevelési intézmény tanárainak eljárásaira is. Egyik tekintélyét nem járathatja le a másik.

b.) Jézus többször is kifejtette, hogy: „Én és az Atya egy vagyunk” (Jn 10,30). Cselekedeteim, melyeket Atyám nevében művelek, tanúságot tesznek rólam” (Jn10,25). „Ha nem cselekszem Atyám tetteit, ne higgyetek nekem” (Jn1037). Tehát **teljes egység volt az Atya és a Fiú között**. Jézus minden intézkedése, véleménye, sőt gondolata egyezett az Atya szándékával. „Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött” (Jn 4,34).

VI. Mi volt Jézus tanításának anyaga?

Nem más, mint az élet kérdései, amelyek nagyon is izgatják az embereket.

1. **Kicsoda az Isten?** Korrigálta az eddigi felfogást, amely csupán egyik oldaláról ismerte az Istent: Úrnak, Mindenhatónak, félelmetes Teremtőnek tartották. Jézus gondviselő atyaként mutatta be.

Isten és ember kapcsolata az imádságban mutatkozik meg legjobban. Ezért mondta: „*Mikor imádkoztok ezt mondjátok: Atyánk...*” (Lk 11,2).

2. „A korabeli emberek érdeklődését mindenekelőtt az az örömhír ragadta meg”, – írja Tarjányi professzor úr: **Jézus örömhíre** c. munkájában – „amely Jézus tanításának alap gondolatát, lényegét képezte, és amely igehirdetésének középpontjában áll: az a híradás, hogy Isten uralma rövidesen megvalósul, Isten uralkodni kezd”... Az evangélisták megjelölik Jézus igehirdetésének tárgyát, és egyszerűen azt mondják: „*Hirdette Isten uralmát, Isten uralmának örömhírét*” (Mt 4,23: Lk 4,43,: 8,1).

3. Továbbá nagy gondot fordított arra, hogy **az emberek lelkét építse, tökéletesítse**.

Tanít az erényekről: az alázatról, a szeretetről, a megbocsátásról, és az Ő követéséről.

Alázat: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű, és bennem nyugalmat találtok lelketeknek” (Mt 11,29).

Szeretet: „Ez az én parancsom, szeressétek egymást!” (Jn 15,17)

Megbocsátás: „Bocsásd meg a mi bűneinket, amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek” (Mt 6,12).

4.) Mi lesz a halál után? „Aki bennem hisz, még ha meg is halt, élni fog” (Jn 11,25).

5.) Miért van szenvedés? „Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztyét mindennap és kövessen engem” (Lk 9,23).

6.) A bűn és bűnbánat: (A tékozló fiú története)

7.) A földi élet értékrendszere (anyagiak és lelkiek): „Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelke kárt szenved?” (Mt 16,26)

VII. Melyek voltak Jézus nevelésének eszközei, módszerei ?

Magyarázat (előadás)

– A jó nevelő, amikor magyaráz, előad, akkor először is **felkelti az érdeklődést** a téma iránt.

– Továbbá **mindig az ismert anyagból halad az ismeretlen felé.** A konkrétumból vonja le a szabályt, ill. a gyakorlati dolgokból indul el az absztrakcióhoz.

– Jézus így kezdi beszédét a hegyen: „Hallottátok a régieknek szóló parancsot...”

Szodoma városa, Ábrahám hite, Siloéban a torony ledőlése, az áldozati kenyerek és Dávid eseménye ismert történetek voltak. Sokszor ilyenekből indult ki, hogy aztán általános érvényű tanítást vonjon le belőlük.

A kérdés-felelet módszere

a.) A kérdés-felelet módszerét a pedagógus különösen akkor használja, amikor egy igazságra rá akarja vezetni hallgatóit. Ennek lényege, hogy a megismert igazságból következtetni lehet egy újabb igazságra. Továbbá a konkrét esetekből következtetni lehet elvont meghatározásra. Az utóbbit nevezzük **absztrahálásnak**.

b.) Az evangéliumokból látjuk, hogy **Jézus stilusa** milyen **gazdag, változatos, és színes**. Amikor például a templomadót kéri tőle, kifejezésre juttatja, hogy neki és Péternek nem kellene adót fizetni,

mert ők Istenhez tartoznak. Ezt az elvet azonban nem egyszerűen közli, hanem a beszélgetés módszerét alkalmazva rávezeti Pétert az igazságra:

– „*Mit gondolsz, Simon, a földi királyok kitől szednek adót, a fiaiktól vagy az idegenektől?*”

– *Az idegenektől – válaszolta.*

– *Jézus így folytatta:*

– *A fiak tehát mentesek alóla” (Mt 17, 25-26).*

Fülöp kíváncsian kérdez: „*Mutasd meg nekünk az Atyát!*” Majd rávezeti, hogy az Ő és az Atya egy.

A szaduceusok feladványokat tesznek fel: A hét testvér és egy feleség: „*A feltámadáskor tehát a hét közül melyiknek lesz a felesége?*” (Mt 22,28)

Farizeusok törbe csaló kérdése: „*Szabad-e adót fizetni a császárnak?*”

„*Milyen hatalommal tetted ezt?*” – kérdezik Jézustól.

„*Mi, akik mindent elhagytunk, mi lesz a jutalmunk?*” Teszik fel a **tanítványok** az egzisztenciális kérdést.

A szemléltetés módszere

Szemlélni annyit jelent, mint **az érzéki benyomásokat felfogni**. Ebből világos, hogy a szemléltetés nem más, mint alkalmat nyújtani a szemlélésre.

Locke mondja: „Semmi sincs az értelemben, ami előbb ne lett volna az érzékekben.”

A helyes szemléltetés megkönnyíti a nevelő munkáját. Csupán szórakoztatássá válik, ha nem kapcsolódik hozzá értelmi munka. Ezért minden szemléltetést kísérjen magyarázat, melynek feladata a szemlélt dolgokból kiindulva a megértetést szolgálni.

Jézus, amikor a szemléltetés módszerét alkalmazta, mindig értelmi magyarázatot fűzött hozzá, és fontos nevelési feladatot oldott meg.

Szemléltetés lehet a természetben. Ilyen, amikor a nevelő a természetben megtapasztalható folyamatokra hívja fel a figyelmet, és

azokból vonja le a következtetést. Jézus, amikor azt mondja, hogy: „Nézzétek az ég madarait!”...vagy „Nézzétek a mezei liliomokat, mint növekednek!”, akkor valóban látják a röpködő madarakat, a mezei virágokat maguk körül. Aztán ebből a szemléletből elindulva Jézus az isteni gondviselés csodálatos tanítását adja elő.

Szemléltetés személyekkel vagy tárgyakkal.

Amikor a gyermekeket veszi védelmébe, akkor középre állít egy kisgyermeket, hogy lássák annak ártatlan mivoltát, és elmondja fontos tanítását: Aki ilyen gyermeket befogad, engem fogad be.....stb.

Felteszik Jézusnak a kérdést, hogy szabad-e adót fizetni a császárnak? Jézus sem igennel, sem nem-mel nem válaszol, hanem azt mondja: Mutassatok egy adópénzt. Majd felmutatja. Kinek a képe van rajta? Kérdezi. Aztán levonja a tanulságot „*Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, Istennek pedig, ami az Istené*” (Mt 22,21).

Szemléltetni lehet a történetek elmondásával.

Ezek a történetek lehetnek a **Bibliából**, amely számunkra tanulsággal íratott. „*Minden Istentől sugalmazott Írás hasznos a tanításra, az intésre, a jéddésre, az igaz életre való nevelésre*” (2 Tim 3,16) – olvassuk a Timóteushoz írt 2. levélben.

Jézus Ábrahám hitét említi fel és állítja a hallgatóság elé, mint példaképet. Ugyanakkor Jónás próféta esetét is szemléltetésül használja annak megvilágítására, hogy a három nap, amit Jónás a hal gyomrában töltött, előképe Jézus három napos sírban való tartózkodásának.

A szemléltetés fontos formája a (költött) történetek.

A történetek elmondásával történő szemléltetés esetében először világosan látni kell a célt, hogy **milyen igazságot**, vagy erkölcsi tanulságot akarunk szemléltetni vele. A történet, amit kitalálunk, legyen izgalmas, feszültséget keltő, vagyis figyelmet lebilincselő. Ezért a történeteket olyan részletekkel kell tarkítani, amelyekre nem lehet nem odafigyelni. Mindezek a szempontok jól megfigyelhetők Jézus történeteiben, elbeszéléseiben. A példabeszédek, történetek, mint szemléltető eszközök sokszor megtalálhatók Jézus nevelői munkája során. Jézus gyakran használja ezt a formát. Gondoljunk csak az ir-

galmas szamaritánus izgalmas eseményére, vagy a tékozló fiú megrázó történetére. A magvetőről szóló történetek, vagy a földbe rejtett *kincs* kitalált történetek mind, mind egyszerű igazságot szemléltetnek.

A példabeszédek megértésére nagy súlyt fektet Jézus. Fontosnak tartja, hogy először megértsék a történetet, majd le tudják vonni annak tanulságát. Legtöbb esetben ezt a műveletet, mármint az applikációt a tanítványokra bízta. Engedi, hogy vitatkozzanak rajta, mert tudta, hogy így mélyül el az a tanítás, amit a példabeszéd takar. Amennyiben nem tudják felfogni a történetet, vagy nem tudják alkalmazni, akkor ebben a műveletben Jézus segít. A magvetőről szóló példabeszédet nem értik. Ezért így szól hozzájuk: *„Halljátok tehát, hogy mit jelent a magvetőről szóló példabeszédet”* (Mt 13,18). És a történetben szereplő magok helyzetét magyarázza: A köves talajra esett az, aki hallgatja az igét és szívesen be is fogadja, de... A rávezetést egyszerűen végzi. Sőt sokszor meglepi hallgatóit. Pl. az irgalmas szamaritánus történetével rávezeti az öntelt és sovíniszta farizeust arra, hogy minden ember a mi felebarátunk. Fel is teszi Jézus a provokatív kérdést: *„A három közül ki volt a felebarátja annak, aki a rablók kezére került?”* Az igazságot tehát nem Jézus mondja ki, hanem a farizeussal mondatja ki. Az pedig kénytelen elismerni, hogy a gyűlölt szamaritánus volt az igazi felebarát és nem a pap, sem a levita. Nem is mondja ki a „szamaritánus” szót, hanem így válaszol: *„Az, aki irgalmasságot cselekedett vele”* (Lk 10,37).

Szemléltetés hasonlatokkal

Amikor a pedagógus hasonlatokat alkalmaz oktató nevelői munkájában, tudnia kell, hogy **olyan példákat hozhat fel, amiket a növendékei ismernek**, olyan eseményeket mondhat el, amelyek közel állnak hozzájuk. A kifejtés világos legyen és könnyen asszociálható. Jézus hasonlatai még a hebraizmus ellenére is kiállták az évszázadok próbáit. Könnyen érthetőek és kibonthatóak. Ennek oka:

A mintapéldát az emberek életéből vette. Pl. a halászok életéből: *„Hasonlít a mennyek országa a tengerbe vetett hálóhoz”* (Mt 13,47).

Pásztorok életéből: „*Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja juhaiért*” (Jn 10,11).

Földműves ember munkájából: „*Hasonlít a mennyek országa az olyan emberhez, aki jó magot vetett földjébe.*”

A szőlőmunkásokról: „*Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők*” (Jn 15,4).

A kereskedők életéből: „*Hasonlít a mennyek országa ahhoz a kereskedőhöz is, aki igaz gyöngyöt keres*” (Mt 13,45).

A behelyettesítési észmunka nem oly nehéz, hogy ne lehessen megfejteni. Amennyiben ez problémát okozott, akkor Jézus magyarázza meg. Pl. a magvetőről szóló példabeszédnél.

A hasonlatok előnye, hogy jobban megjegyzik az elvont igazságot, ha az kötődik valami konkrét dologhoz.

A jutalmazás és büntetés módszere

1. **Jézus az emberek hitét mindig megjutalmazta.** Bizalmat kért, és ha ez megvolt, akkor nem maradt el a jutalom.

– **A gyógyításoknál** tapasztalható leginkább Jézus jutalmazása. Pl. a vérfolyásban szenvedő asszonyt megjutalmazta gyógyulással.

– **A bűnös Zakeust** azzal jutalmazta meg, hogy betért otthonába. Ez akkora örömet jelentett számára, hogy kész volt helyrehozni vétkeiből származó károkat, amelyeket másoknak okozott.

– **Péter készségét**, hogy „*A te szavadra mégis kivetem a hálót*”, bő halfogással jutalmazta.

2. Ha kellett, korholt és kemény szavakat használt. Ha pedig keményen kellett büntetni, akkor még **a testi fenyítéket is alkalmazta.** Kötélből ostort font, és kihajtotta a kereskedőket a templomból.

Befejezésül emlékeztetni szeretnék arra, hogy évszázadokon át nagyszerű pedagógusok és filozófusok léptek fel. Elméleteiket leírták. Ki ismeri elveiket, írásaikat? Szókratész, Platón, Arisztotelész, Kant, Hegel, Diderot, Comenius, Locke, Rousseau stb. tanai megkoptak és nem állták ki az idők próbáját. Madáchnak ki tudja, hogy nincs-e igaza az Ember tragédiájában: „A bölcsélet csupán költészete annak, amiről nincs fogalmunk.” Új találmányok, amelyek ma még szenzációs hatást keltenek, holnap már idejét múltakká válnak.

Jézus tanai, módszerei mindig frissek és újdonság élményével hatnak. Ahogy Gárdonyi írja:

„Minden fakul, minden romlik,

Márványvár is összeomlik.

Bíborleplek ronggyá mállnak,

Dicsőségek füstbe szállnak.

Csak ez a könyv nem tér porba,

Mintha volna élő lelke!...

Ez a könyv a Mózes bokra:

Isten szíve dobog benne.”

Mindez igaz, mert egy a mi tanítónk, Jézus Krisztus!

(Mt 23,11)

IRODALOM: Tarjányi Béla: Újszövetségi alapismeretek II.k.

Magyar remekírók: Pázmány Péter munkáiból

Dr. Nagy S. és Horváth L.: Neveléselmélet

Dr. Rédly: Kateketika

Botka József: Szentírási üzenetek

White E.: Krisztus példázatai

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A CSODAVÁRÓ HITTŐL
A VALÓDI HITIG (Jn 2,23-4,54)

II. Beszélgetés a szamariai asszonnyal
(Jn 4,1-26.27-42)

A.) Alap gondolat

A Nikodémussal való beszélgetés után következő találkozás több vonatkozásban is különbözik az előzőtől: Jézus beszélgető társa egy egyszerű asszony, teológiai képzettség nélkül, ráadásul botrányos erkölcsi múlttal. Ezenkívül „nemzsidó” (zsidó szempontból eretneknek számít), a zsidókkal ellenséges viszonyban lévő szamariaiak közül.

A beszélgetés központi témája Jézus önkinyilatkoztatása – aki az elmúlhatatlan örökélet adományozója – és az erre a kinyilatkoztatásra való emberi reakció. A beszélgetés a kérdések és válaszok átalakulásában halad – a kút motívumát felvéve – a felszínes földi gondolkodástól az egzisztenciális élet és a hitbeli kérdések mélységének a szomjúsága felé (Isten ajándéka, élő víz, örök élet ...). De Jézus és az asszony ismét teljesen más síkon mozognak (éppúgy, mint az előző, a Nikodémussal folytatott beszélgetésben).

B.) Szentírási szöveg: Jn 4,1-26.27-42

C.) Bevezetés

1. A jánosi félreértések

A jánosi dualizmussal szoros rokonságban van (és mintha szükségszerűen következne abból) Jánosnak egy másik sajátja: az ún. **jánosi félreértések**. Gyakran megtörténik, hogy Jézus beszélgető társa egy szót vagy egy kifejezést másként értelmez, mint ahogy Jézus gondolja. Kettős értelmű szavakról és beszédfordulatokról van itt szó. Az egyik jelentés a szó, kifejezés „normális”, természetes, kézenfekvő, nyilvánvaló értelme, a másik a mélyebb, mögöttes, teológiai jelentés. Ha Jézus pl. „új születésről” beszél („felülről”, a „Lélektől”), akkor a beszélgetőtárs (Nikodémus) ez alatt a természetes születést érti (Jn 3,3). A szamariai asszony azt véli, hogy Jézus a természetes kútvizről beszél, amikor Jézus az „élő vizet” felkínálja neki (amely a kiapadhatatlan élet jelképe, 4,10-15).

Így Jézus és beszélgető társai két különböző síkon mozognak, nem jön létre köztük megértés, „elbeszélnek egymás mellett”, mert a két gondolkodásmód között alapvető, lényegi különbség van. Csak a hívő ember tudja megérteni a mélyebb, a rejtett, a tulajdonképpen gondolt értelmet, mert ő „fölről”, Istentől származik”, emiatt hasonló Jézushoz, rokonságban van vele. A nem hívő számára a gondolatoknak ez a fajta értelmezése érthetetlen és megközelíthetetlen. Ezeknek a helyzeteknek jellemzője még, hogy Jézus nem világosítja fel beszélgető társait a félreértésről.

A félreértések a jánosi közösség helyzetére is utalnak. A közösségnek saját, ún. csoportnyelve van, amit csak a beavatottak értenek (vö. a márki példabeszéd-teológia és a márki Messiás-titok). De nem lehet azt mondani, hogy szándékosan egy meghatározható titkos nyelvet használ. A félreértések inkább abból adódnak, hogy a keresztyének örömhíre másoknak idegenszerű, nem elfogadható, nem hihető.

2.) Szövegmunka

Jézus kezdeményező kérése (vizet kér) után megindul a párbeszéd, amelynek során jól nyomon követhető, ahogy a kinyilatkoztatás folyamatának előrehaladtával az asszony felismerésének jelei meg-

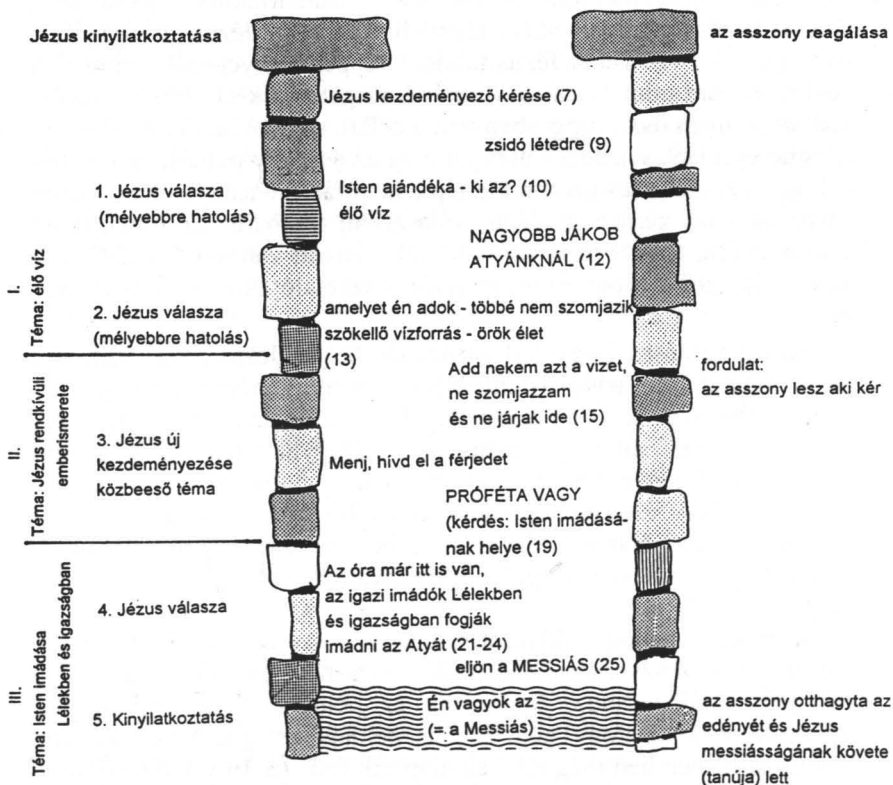
mutatkoznak. Először Jézus „zsidó”-voltáról esik szó (9. v.), majd arról, hogy ő „nagyobb, mint Jákob atyánk” (12. v.), sőt „próféta” (19. v.), végül elérkeznek Jézus „Messiás”-voltához (25. v.). Jézus azon szavaival, hogy „Én vagyok, aki veled beszélek”, a párbeszéd elérkezik a csúcspontjára. A történet a szamaritánus (valójában a jánosi) közösség hitvallásával fejeződik be, hogy Jézus „a világ Üdvözítője” (42. v.). Tehát Jézus tulajdonképpeni lényegéről van szó. A 16-18. v. nem mint moralizáló kitérés szigetelődik el ebben a folyamatban, hanem összefüggésben van a céllal, ez provokálja az asszony felismerését (19. v.). Jézus nem áll meg az asszony múltjának témájánál, így a beszélgetés tovább tud lépni az imádás (‘istentisztelet’) igazi helyének vitás kérdésére. Jézus válaszában fontos az a kitétel, hogy „eljön az óra, és már itt is van”. Mivel Jézus itt van, Isten imádása új módjának, „a Lélekben és igazságban” eszkatalógikus órája is elérkezett.

Arra a kérdésre, hogy hol az imádás helye, Jézus azzal válaszol, hogy hogyan kell imádni Istent. Végül így nyilvánvaló: Isten ajándéka nem részajándék, Isten ajándéka a kinyilatkoztatás és az üdvösség, amit Jézus hoz, sőt maga Jézus. Ő a kifogyhatatlan élő víz, mint ahogy az élet kenyere is. Az ajándék és az ajándékozó azonos. Inni a vízből, amelyet Jézus ad, azt jelenti, hogy Jézust és az ő tanúságtételét elfogadjuk, azaz hiszünk. Ezt mutatja be a történet a szamaritánusok példáján (a jánosi közösségben nyilvánvalóan volt egy szamaritánus csoport is).

Szemben a teológusokkal, a szamariai asszony kevésbé tartózkodó: nyitott és közvetlen. Ezt a találkozást az evangélista, hasonlóan sok más találkozáshoz, tipikusnak és példaszerűnek tekinti. Bár ugyanakkor az asszony nem ideális példája az igaz hívőnek. Hite bizonyos értelemben még jeleken alapszik (vö. 16-19.v.), de hajlandó változni és elindul a hit útján. Mint Jézus hírnöke, megnyitja sokak számára a hit útját, akik aztán már Jézus szavai alapján jutnak el a hitre. Azt a valódi hitet, amely Jézus szavain alapszik, egy következő példán ismerjük meg (l. következő számunkban, 36.óra).

3.) A kút rajza

A kútnál

4.) Thomas Mann: József és testvérei (részlet)

A kút

– Más József kiáltott most a kő alól, mint az, akit (Rúben) egykor megrázott vállánál fogva, hogy fölébressze hívságos balgaságából. Amit nem ért el a rázás, azt nyilván megtette a zuhanás a verembe: József fölébredt.

– József pontosan tudta, s amint ott ült a kút fenekén, nyíltan és becsületesen megvallotta maga előtt, hogy sohasem lett volna szabad álmairól beszélnie a testvéreivel – lehetetlen viselkedés volt ez és minden illetet megcsúfolóan tapintatlan.

– Tudata mélyén meg volt győződve, hogy Isten mélyebbre lát a verem mélyénél, hogy mint mindig, most is nagy jelentőségű szándéka van.

– A verem mély volt, és gondolni sem lehetett visszamenekülésre abba az életbe, melyet a mélységbe zuhanás előtt élt: oly lehetetlen gondolat volt ez, mint ahogy az esti csillag sem térhet vissza a mélységből, amelybe aláhanyatlott, és az árnyékot sem lehet elvonni a fekete hold elől, hogy ismét kikerekedjék. De a csillaghalálnak, a holdfogyatkozásnak és a fiú lezuhanásának elképzelése, kinek lakása az alvilág lesz, magába foglalta a csillaghajnal, újhoid és föltámadás gondolatát is: és József természetes életreménye ebben igazult hitté. Nem jelentette a visszatérést a veremből az előbbi életbe, és a verem mégis legyőzetett benne.

5.) Az élő víz kútja

Kút, a mélyben az élő víz forrása, egy lélek mélye, amelybe alá kell szállnia az embernek, hogy önmagában megtalálja Istent. A kút a vándorlás, és újjászületés szimbóluma: **forrás – kút – újjászületés**.

Egy asszony lenéz a kút mélyére, amely feltáru előtte. Lenn a sötét mélyben megcsillan az ég fénye, mintegy visszatükröződik Isten arca benne. És ebben a fényben az asszony meglátja saját valódi arcát, amely Isten képmását őrzi. Egy samariai asszony ül a Jákob kútjánál. A Jézussal való találkozás felébreszti az életszomját, a vágyat az élő víz után. A következő lépéssel Jézus odavezeti őt, ahol ez az élő víz felbuzog a mélyből: életének felszínéről önmaga betemetett mélyére. Saját magában van a forrás, önmagában alászállva kell új életre szülnie. A lelke legbensőbb mélyéről akar ez a víz fakadni. Jézus az asszonyt kútjának mélyére vezeti, ahol ő az Isten élő képmására lelve tud újjászületni.

Forrás - kút - újjászületés

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Csak vándorolunk az éjben	hallás után	Áldjad én lelkem az Urat c. dalgyűjtemény, T25., 5 perc
2. Közös gondolkodás az ember (élet)-szomjáról és annak csillapításáról	a vezető felkéri a résztvevőket a beszélgetésre majd annak befejezéseként felolvassa A kis herceg XXIII-XXIV. fejezetét	Antoine de Saint-Exupery: A kis herceg c. meséje 15 perc
3. Szövegmunka a.) Jn 4,1-26. A résztvevők az egymást követő párbeszédetek alapján tagolják a szöveget úgy, hogy aláhúzzák és megszámozzák a párbeszéd részeket, lásd Bevezetés 3. Az egyéni munkát megbeszélés követi, melynek során a vezető felhívja a figyelmüket a félreértésekre és azok jelentésére (a két sík, a felszínes = földi, természetes gondolkodás, és a mély = Jézus kinyilatkoztatása, amely már hitet kíván), lásd Bevezetés 1. Kérdés: Mít kell érteni „Isten ajándékán”? Húzzuk alá színes ceruzával, ami Jézusra vonatkozik. Így láthatóvá fog válni a kinyilatkoztatás, a felismerés és a hit folyamata.	egyéni írásbeli a kérdések és válaszok aláhúzása különböző színekkel csoportos megbeszélés	szentírási szöveg külön lapon színes ceruza 35 perc
b.) A párbeszéd központi témája az elmúlhatatlan életet adományozó Jézus önkinyilatkoztatása, és az ember reagálása erre a kinyilatkoztatásra. Erre a tematikára koncentráldik a csoportmunka is.	csoportos elemzőmunka az óravezető vezetésével	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 40 perc

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
<p>Az elmélyülés folyamatát egy sematikus kútrajzzal ábrázoljuk, amelybe beírjuk a párbeszéd 5 fordulóját. Jézus kezdeményező kérésével létrejött kettőjük között a kapcsolat, és az asszony első kérésével megindul a párbeszéd, lásd Bevezetés 2-3 .</p> <p>4. A kút (részlet Th. Mann: József és testvérei c. regényéből, lásd Bevezetés 4.)</p> <p>5. Összefoglaló gondolatok, lásd Bevezetés 5.</p> <p>6. Liszt Ferenc a Villa d'Este szökőkútjai kottájára ezt a mottót írta: „Mindaz, aki ebből a vízből iszik, ismét megszomjazik, de aki abból a vízből iszik, amelyet én adok neki, soha többé nem szomjazik meg, hanem a víz, amelyet én adok neki örök életre szökellő vízforrás lesz benne.” Zenehallgatás</p>	<p>valaki felolvassa</p> <p>az óravezető összefoglalása</p>	<p>Thomas Mann: József és testvérei</p> <p>10 perc</p> <p>Liszt Ferenc: A Villa d'Este szökőkútjai, CD vagy kazetta, lejátszó</p> <p>10 perc</p>
<p>8.) Befejező ének és ima</p>	<p>spontán</p>	<p>kotta, gyertya</p> <p>5 perc</p>

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a harmincötödik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2001. szept. 1.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Vágvölgyi Éva

MEDITÁCIÓS MÓDSZER

Vö. A. Hecht, Közös utunk a Bibliához, 38. o.

Bevezetés

Egy ezüstmisés szónok beszédében hallottam a következő történetet: „Volt egyszer egy asszony és annak született egy kislánya egy nagy púppal a hátán. A kislány nem tudta, hogy ő púpos, mert a mamája nagyon szerette, boldogan élte a maga kisgyermeki életét. De egy nap meghalt az édesanyja, és a kislány egy mostohát kapott, aki reggeltől estig szidta, hogy milyen csúnya, milyen torz, rá sem tud nézni, még az utcára se lép ki vele. A kislány sokat sírt és kesergett, és miután amúgy is elég rosszul bántak vele, ő is hamarosan meghalt. És amikor meghalt, érte jött egy angyal, hogy felvigye a mennyországba. Ám a kislány keserves sírásra fakadt, hogy ne vigye őt a mennyországba, mert őt onnan úgyszólván kidobják ezzel a csúnya púpjával. Az angyal azonban azt mondta neki: – Ó, hát a te púpodban két gyönyörű szárny van elrejtve! – s valóban, amikor megérintette a kislány púpját, abból két csodálatos angyalszárny bomlott ki, és a kislány boldogan felrepült vele a mennyországba.”

Nekünk is vannak púpjaink bőven. Mindnyájan púposak vagyunk, csak nekünk nem a gerincünk van eltorzulva, hanem a lelki sérülések, a bűnök torzulásának púpjait cipeljük. Néha hajlamosak vagyunk arra, hogy saját magunknak vagy a másoknak csak a púpját lássuk. Eltakarja a púp a másikat előlünk. A mama nem volt vak. Talán titokban belül fájdalmat és szomorúságot jelentett neki nap mint nap, amikor látta, megsimogatta a kislány púpját. De amikor ránézett, nem a púpot látta, hanem a gyermekét, akit szeret. És a gyermek csakis ezt a feléje sugárzó, őt átölelő szeretetet érezte. Jó lenne, ha mi is úgy tudnánk a másokra nézni, mint ez az édesanya (s nem úgy mint a mostoha), hogy amikor a másokra nézünk, ne a púpját lássuk, hanem azt a valakit, akit szeretni akarunk, s ha mindig tudnánk, hogy ezeket a púpokat angyalszárnyá lehet változtatni.

De arra, hogy a másoknak ne csak a púpját lássa, csak az képes, aki saját magának se csak a púpját látja, elfogadja magát annak aki, mert tudja, hogy Isten szépnek alkotta és így szereti őt.

1. Feladat: Mindenki kap egy rajzlapot és ceruzát vagy rajzkrétát. Aztán kimegy a kertbe, és választ magának egy virágot. Üljön le elé és nézze. Ne akarjon semmit, csak hagyja, hogy hasson rá. Öt-tizenöt percnyi meditáció után rajzolja le a virágot. (30 perc)

2. Kiscsoportokba összegyűlve mindenki elmeséli, mit élt meg, milyen gondolatokat ébresztett benne a meditáció, és megmutatja a rajzát.

3. Miután beleéltük magunkat egy virágba, most egy egész kert következik. Még mindig a kiscsoportban maradván írják le egyes szám első személyben a következő szentírási idézetet (Én 4,12-16):

„¹² Elzárt kert vagy, ...

elzárt kert, lepecsételt forrás.

¹³ Hajtásaid gyönyörű liget,

benne gránátalma és mindenféle gyümölcs,
ciprusvirág és nárduszok,

¹⁴ nárdusz, sáfrány, illatos nád, fahéj,
mindenfajta tömjéncserje, mirha, áloé
és számtalan pompás balzsam.

¹⁵ A kert forrása az élő vizek kútja,
amelyek a Libanonról csorognak.

¹⁶ Rajta, északi szellő! Déli szél, jöjj!

Lengj át kertemen,

hadd áradjon szét balzsamos illata!”

Miután mindenki leírta, együtt, hangosan felolvassuk.

4. Még mindig kiscsoportban maradván rövid csöndes felkészülés után mindenki ábrázolja mozgásban azt a virágot, amit lerajzolt, ahogy kikel a földből, szárát hajt, levelet stb. (Lehet úgy, hogy mindenki egyszerre mozog és aztán aki vállalja, megmutatja a többieknek egyenként is; a 2. 3. 4. feladatra 30 perc).

5. A kiscsoportok összegyűlnek, és beszámolnak arról, ami a kiscsoportban történt, megmutatják a rajzos- és mozgásábrázolásokat.

6. Nagy közös mozgásábrázolás, szimbolizálva, hogy mi mind, így együtt az Isten kertje vagyunk. (Az 5. 6. feladatra 30 perc.)

Vajdaság, Domus Pacis, 2001. május 25-27

Némi aggodalommal mondtam el, hogy mi a feladat, ugyanis a résztvevők zöme középkorú vagy annál idősebb volt, néhány falusi néni és bácsi is akadt köztük. Körülöttünk csupa virág, csupa illat, madárdal. A népes, 32 fős csoport szétszéledt a kertben, a mezőn,

aztán félóra múlva összegyűltünk a kiscsoportba, és ámulva hallgattam, néztem a csodát, a választott virágok sokféleségét, ahogy beszámoltak arról, hogy milyen mélyen megérintette őket a meditáció. Megmutatták egymásnak a rajzokat is, majd a szentírási szöveg átírása és felolvasása után következett a mozgásábrázolás. Kicsit zavarban voltak, de amikor kiderült, hogy nem kell kiállni a többiek elé, hanem mindenki egyszerre csinálja, akkor feloldódtak, és mindenki felövesztette önmagából a választott virágot, még az esperes úr is. Utána aki vállalta, egyénileg is bemutatta a kiscsoportnak a virágját. Aztán következett a plénum, a kiscsoportos megbeszélések összegzése. Valaki az apró szulákot választotta és elmondta, hogy azért, mert ő is ilyen gyenge, önmagában megállni nem tudó, de fölfelé kapaszkodik, másokba kapaszkodva törekszik Isten felé. Volt, aki egy tujaféle pici, alig észrevehető, zöld virágját választotta, de volt szarkaláb, pipacs, róza, sőt tavirózsa is. Az egyik néni nem a látható virágok közül választott magának, hanem a kedvenc virágjáról, a tulipánról elmélt, azt is rajzolta le. Tünetényes és egészen egyedi volt a mozgásábrázolásában azzal, hogy az ő virágja nem csak kihajtott, kinyílt, hanem el is hervadt. Családanyák, nagymamák, meglett férfiak megrendítő átéléssel lényegültek át virággá. Életem egyik legszebb élménye marad. A meditációt a nagy közös kert létrehozásával fejeztük be.

Kerekes Károly O.Cist.

... ÉS NE VÍGY MINKET (A) KÍSÉRTÉSBE

Mit jelent ez „bibliásan”?

Bevezetésül a Biblia ősi nyelvének egy általunk már ismert sajátosságára szeretnénk utalni.

Az imádság: kérés, fohász, lélek-kinyílás, rácsodálkozás Istenre. Rácsodálkozás = imettsé. Ebből ered az imádság szó. Emlékezzünk: pl. Arany János Toldi-jában a tenyeres-talpas Miklós sírva alszik el édesanyja ölében. Majd édesanyja simogató szeretetére felébred és „zokogott imetten”, ébredetten. De akkor már örömeben, hiszen édesanyja ölében van! Lehet valami baja akkor? (Az imádságnak ez a szituációja.)

Amikor együtt egzegetizáltuk a „Miatyánkot” – talán emlékeznek rá –, azokban az igékben, amelyek ott szerepelnek, úgy villannak föl a fohászok, mint a rőzseláng: a felszólító mód és a kategorikus jövő az egy! A Tízparancsolatot is, annak minden pontját kategorikus jövővel fordítja mind a görög Septuaginta, mind a latin Vulgata. Pl. „Szenteltesse meg a te neved”: Szent lesz örökké a te neved, és az is lesz mindig, és nincs, aki ezt megakadályozza!

„Jöjjön el a te országod”. A keleti nyelvekben: a te Királyságod, a te „Ürságod”. Nem lehet más Király, csak te!

„Legyen meg a te akaratod”. Gondoljunk arra: „Az én gondolataim nem a ti gondolataitok, az én utaim nem a ti utaitok”. Izajás próféta által mondja ezt az Isten Lelke (Iz 55,8). Itt is erről van szó, az isteni Szeretet végső győzelméről. Szent Lukács a Miatyánknak ezen a helyén (Lk 11,2) egyes szöveg hagyományok szerint kifejezetten a Szentlélek-hívásról beszél: „Áradjon ránk (ránk fog áradni) a Szentlélek, és tisztítson meg (tisztává, szentté tesz) minket”.

Régi magyar Biblia-fordításaink és imakönyveink a Miatyánk szövegében határozott a névelővel írták, és a hívek így imádkozták a „kérést”: „... és ne vígy minket a kísértésbe”! Gondolva:

– *Az ősszülők megkísértésére (Ter 3).*

– *A választott nép pusztai megkísértésére ill. „istenkísértésére” (Kiv 17).*

– Jézus pusztai megkísértésére (Mt 4,1–11).

Az Olajfák hegyén Jézus a tanítványok lelkére köti: „imádkozzatok, hogy kísértésbe ne esetek” (Lk 22,40 és 46).

Egyetlen rövid sor, egy „kérés”, pontosabban talán egy fohász, de legbibliásabban szólva az egyik legszívenütőbb kép Isten népének pusztai vándorlásából örök figyelmeztetésül! Jézus ajkán héber-arám nyelven két évezreddel ezelőtt elhangzó rövid sor („kérés”, fohász, „szívenütő kép”); nyers magyar fordítása így hangozhat: „Ne vígy minket Másszába”! Mássza annak a helynek a tulajdonneve, ahol a Kivonulás könyv 17. fejezete szerint a választott nép az ételtől-italtól való tökéletes megfosztottságot, a magától Istentől való kétségbeesést elhagyatottságot élte meg. És Mózes azt a helyet elnevezte Meribának és Másszának, mert Izrael fiai pöröltek és megkísértették az Urat mondván: „Köztünk van az Úr, vagy – nincs?!” Megnéztem a mai héber nagy szótárak közül a legtekintélyesebbnek tartott Gesenius héber–német szótárban, mit jelent a Mássza eredetileg: Versagen, Verzweiflung, azaz: elcsüggedés, kétségbeesés. Tehát: ebbe ne hagyj beleesni minket „Mí Atyánk, aki a mennyekben vagy”! Tehát konkrét üdvörténeti helyre és időpontra emlékezik – emlékeztet az Úr imádságának ez a rövid sora. És azt se feledjük, hogy akik Egyházunkban a napi zsolozsmát imádkozzák, kivétel nélkül mindennap „imádságra hívó zsolotárként” mondják–éneklik–zokogják a Vulgata szerinti 94. Zsolotárban a 8–9. versben: „Bárcsak hallgatnátok ma az ő szavára: ne legyetek kemény szívűek, mint Meribánál, Mássza napján a pusztában, ahol atyáitok megkísértettek engem, és próbára tettek, bár látták számos csodámat...”

Megkísértettek, próbára tettek. Próbátétel és kísértés: két pillér, amely között az istendicsőítés és istenkáromlás, az üdvösség és a kárhozat misztérium-hídja feszül – emberszívben. Az ember a misztériumot is „érteni” akarja eszével, pedig azt csak „befogadni” lehet szívével. Naponként százmilliók imádkozzák a Miatyánkot, s benne azt a szót, amit már legalább ezer nyelvre – nyelvjárásra fordítottak le (egyesek szerint több, mint ezerkétszáz nyelvre), de a szó csak keresi a valóságot, és csak a kép az, ami valamit mutat is belőle, – a misztérium valóságából, a legboldogítóbb istenélmény és a legkétségbeesettebb kárhozatbahullás egyetlen igazi kockázatából.

Az 1200 nyelven – nyelvjáráson – leírt Miatyánkos könyvet láttam, de Jeruzsálemben az Olajfák-hegyi Miatyánk-templomban a benyíló falán olvashattam (segítséggel) a 62 nyelven odavéssett „Úr imád-

ságát“. A mai találkozónkra készülöben gondosan ízelettem egy tucat nyelven a vizsgálódásunk gyökérszavaként megismert ószövegségi „szentnyelven” ránk hagyományozott „Mássa” szónak ízeletheiségeit, és az értelem számára is elfogadható megfogalmazásait. Akkor is, ha ezek a biztosnak hitt definíciók helyett csupán approximációk, megközelítések.

A kísértés vagy megkísértés szó eredetileg ambivalens, azaz két irányba mutató jelentéstartalmat hordoz. Egyrészt jó irányba a gyógyításra, üdvösségre vezethet (és ekkor inkább »próbatételnek« mondjuk); másrészt lerontásra, pusztításra, kárhozatra is vezethet (ezt mondjuk tulajdonképpen kísértésnek). – Ambivalencia, tehát két irányba is hatni tudó valóság. Képnyelven, miként a kígyó, a bűnbeesés bibliai leírásánál szereplő kígyó: egyrészt az orvosságok ismerője, hordozója és közvetítője is lehet, mint ősi jelkép, szimbólum (lásd »kígyó-patikák«), másrészt viszont a gyilkos mérgek ismerője, hordozója és közvetítője is. A régi bibliai lexikonok ezt a kétirányú jelentéstartalmat ragadták meg elsősorban. A jelentéstartalmakat csak később jelölték külön szavakkal: a jóra irányulót »próbatételként«, a rosszra irányulót tartva fenn a »kísértés« szóra. (Vö. a halálra maró tüzes kígyók ellen gyógyerőt hordoz Krisztus golgotai üdvösségtermő keresztjének előképe, a mózesi rézkígyó a pusztában. Lásd Jn 3,14; Szám 21,9.)

A nyugati nyelvekben a fogalmi és szóbeli »disztingválás«, szétválasztás, a finomabb megkülönböztetés korábban, gyorsabban megy végbe. Az úgynevezett szent nyelveknél (héber, görög, latin) lassabban. Bár ezeknél is nagyon észrevehető különbség mutatkozik: mennél keletibb, annál lassúbb. Európában a szláv nyelvek »lassúbbak«, mint mások.

A héberben a »kísértés«-nek egyértelműen biblikus képi megjelenítése a Kivonulás könyvből való (14. fej.), a szláv fordításokban inkább az őszülők paradicsomkerti próbatételének az asszociálása sejthető (Ter 3). – Már most szeretnénk hangsúlyozni: a »kísértés« szó mindig az imádságra utalással is kapcsolódik, kiemelten Jézus megkísértésében is (Mt 4.), és az ő apostolainak adott ismételt figyelmeztetésében is, a Nagycsütörtök esti elfogatás éjszakáján (Mt 26,41; Lk 22,40.46). A kísértésről szóló itt kiemelt mind a négy bibliai helyen az imádság mellett igen fontos szerepet kap az étkezésre való utalás (lásd később bővebben).

A biztos eligazítás alapja:

1./ Istentől csak próbatétel indulhat ki, mégpedig kizárólagosan a jóra, az életre, az üdvösségre. (Sajnos, bizonyos bibliafordítások a próbatételt is kísértésnek fordítják.)

2./ A sátántól csak kísértés indulhat ki, mégpedig kizárólag a rosszra: pusztulásra, kárhozatra. (Akkor is, ha egyes fordításokban egyszerű próbatétel áll.)

3./ Az embertől (önmagától is, a másik embertől is) mindkét irányba vezethet a próbatétel. Erre nézve az Újszövetségben napnál világosabb »disztingvált« eligazítást találunk a Jakab levélnek mindjárt a legelején: »Nagy örömmel tartjátok, testvéreim, ha különféle megpróbáltatás ér. Hiszen tudjátok, hogy hitetek erőpróbája állhatatosságot eredményez, az állhatatosság pedig tökéletessé teszi a cselekedetet. Így lesztek minden vonatkozásban fogyatkozás nélkül tökéletesek, feddhetetlenek... Senki se mondja a kísértés idején: Isten kísért engem. Isten nem kísérhető a rosszra, de maga sem kísért senkit. Mindenki úgy esik kísértésbe, hogy saját (rossz) kívánsága vonzza és csábítja. A kívánság azután, mihelyt megfogon, bűnt szül, a bűn pedig, ha végrehajtják, halált okoz. Ne tévedjetez tehát, testvéreim. Felülről, a világgosság Atyjától csak jó adomány, csak tökéletes ajándék származik. Nála nincs változás, még csak árnyéka sincs a változandóságnak. Szabad akaratból hívott minket életre az igazság igéjével, hogy zsengeje legyünk teremtményeinek« (Jak 1,1-18).

Mind az ószövetségi, mind az újszövetségi kinyilatkoztatás megszámlálhatatlan helyen hangsúlyozza az Istentől kapott próbatételeknek, mint kiváló nevelő erőknél a szerepét, sőt szükségességét. Az egyik leggazdagabb kincsesbánya erre a Zsidókhoz írt levél 11. és 12. fejezete. Az előbbieken az Ószövetség legnagyobbjait sorolja fel a Szentlélektől sugalmazott szent író, hogy miként lettek az Istentől rájuk szabott próbatételekben való helytállás útján Isten szemében nagyok, »szentek«. Az utóbbiban (a 12.-ben) az ószövetségi Példabeszédek könyvéből vett idézettel illusztrálja a tökéletes, a Jézus-krisztusi szemléletet magának a Szentléleknek a tanúságtétele: »Ezért mi is, akiket ekkora sereg hitvalló vesz körül, vessünk el minden terhet, különösen a csábító bűnt, és fussuk meg kitartással az előttünk lévő küzdőteret. Tekintsünk fel a hit szerzőjére és bevégzőjére, Jézusra, aki a fölkinált öröm helyett a kereszthalált szenvedte el, anélkül, hogy a gyalázzal törődött volna, s most Isten trónjának jobbján ül. Gondoljatok csak őrá, aki a bűnösök részéről ilyen ellentmondást viselt el, hogy

el ne lankadatok és bensőtökben el ne csüggedjeteK. – A bűn ellen vívott harcokban még nem álltatok ellen véretek ontásáig, és megfellegettetek a vigasztalásról, amely hozzátok, mint fiakhoz szól (és a Zsidókhoz írt levél írója most itt az ószövetségi Példabeszédek szentlelkes tolmácsának adja át a szót): »Fiam, ne kicsinyeld le az Úr fenyítését, s ne csüggedj el, ha korhol. Mert megfenyíti az Úr, akit szeret, s megostorozza minden fiát, akit befogad«. (Vö. Péld 3,11-12.) A Zsidókhoz írt levél újszövetségi szerzője ezt a sokak által »kísértésnek« tartott atyai fenyítést, a »próbatételt« nélkülözhetetlen atyai segítő eszköznek tekinti az isteni életben való részesedéshez: »A fenyítések közt is maradatok állhatatosak. Isten úgy bánik veletek, mint fiaival. Melyik az a fiú, akit atyja meg nem fenyítene? Ha fenyítés nélkül maradtok, amiben mindenki részesül, akkor korcsok vagytok, nem fiak. Testi atyáink is megfenyítették, mégis tiszteltük őket. Nem kell-e sokkal inkább engedelmeskednünk a lelkek Atyjának, aki mindig javunkra fenyít, hogy szentségének (szent életének) részeseivé legyünk«. (Vö. Zsid 12,1–13.) Erről van tehát szó: HOGY ISTEN ÉLETÉBEN RÉSZESÜLJÜNK!

A bibliai értelemben vett kísértésnek-próbatételnek a döntési tétje a szabad akarattal rendelkező test-lélek ember számára (akár tudatos ez benne, akár nem): az isteni életben való részesedés, illetve annak igénye-elfogadása (még áldozatok árán is), vagy tagadása-elvetése. Az embernek mint testi-lelki erők hordozójának földi életében testileg-lelkileg állandóan töltekeznie kell, hogy az igazi, az örök-isteni életnek részesévé válhasson. A testi töltekezés emberi formája az Isten képe és hasonlatosságára teremtett földi élőlényhez méltó étkezés: »jejunios«, örök életre ifjító étkezés! (Vö. junior = ifjabb.) Magyar nyelvünkben sajnos már nem érezzük a böjt, »büjt« szóban és a »bőved-idő« = böjti idő, az ősi nagyböjtöt magyarázó »lélekbővítés idejét«. (Török eredet: bűjüt = bővítés, nagyobbitás, növelés, »nevelés«.) Mikor fogadjuk már el Isteni Orvosunknak (Jézusnak) a »kezdettdől fogva gyilkos kísértőnek« (a sátánnak) a legyőzésére adott terápiaját, gyógykezelését: »Ez a fajzat (ez a testet-lelket kísértő-gyilkoló sátán) nem megy ki másképpen az emberből, csak imádsággal és böjttel« (Mk 9,28)?

Istentől származó, a jóra, az üdvösségre irányuló »próbatétel« az öszszülők saját rendetlen vágya (gögös engedetlenségük) és a személyes »rossz« Csábítóra hallgatásuk következtében a kárhozat felé üző »kísértés«-sé lett: halált hozó tragédiává. És mindez egy rossz testi töl-

tekezés szabad döntésű megtételének, és egyben a jó lelki töltekezés, az Istent szabadon megdicsőítő »imádás« elmulasztásának a következményeként jött létre. Az ilyen emberi magatartás a legkétségbeejtőbb, mert a legvalóságosabb »Ember tragédiája«. A Biblia képi nyelven Isten örök üzenetét is érteni képes és szívüket az Isten felé kinyitni képes (=bátor) emberek észreveszik, hogy az előbbieket folyamán már kiemelten felsorolt és teológiailag legjelentősebb bibliai kísértésleírások közül csak az édenkerti volt az igazi »Ember tragédiája«. Annak vége ugyanis a Paradicsomkertből való kizárás, halál, és az Istennel való életközösségből való kizártság állapota. A többi három (vagyis a választott nép pusztai megkísértése, Jézus pusztai megkísértése, és Jézus elfogatásának estéjén az apostolokra váró) »kísértés« végül is bármennyire fájdalmas, de üdvösséggyümölcsöt termő megpróbáltatássá lett. Miért és hogyan volt ez lehetséges? Azért és úgy, hogy a kísértésbe kerülő hűséges személy (ha csupán egy is a közösségből, mint Mózes a népből) a legkétségbeejtőbb kísértésként jelentkező próbatétel közben is, bátran kinyitja szívét Isten éltető és mindenkor győzedelmes Szentlelkének a befogadására! Magyarán: – imádkozik...

Mint említettük, a paradicsomkerti kísértésnél hiányzott nem csupán az Istentől megszabott lefolyású étkezés(!), de a teremtmény-voltunkból teljesítendő istendicsőítés, az imádság(!) is. Innen a tragédia. A választott nép pusztai megkísértésénél már Istentől előírt módon történt a manna-étkezés, sőt Mózes (az egész népért és a nép helyett) imádkozott! A kétségbeejtő »kísértés« ezért nem fulladt tragédiába. Jézus pusztai megkísértésénél a kísértő által ajánlott (kövekből átváltoztatásra »kísértő« ajánlott) kenyér helyett Istennek más »igéjével« táplálkozott; azonfelül – imádkozott! A kísértő próbálkozása tehát mindenestül csúfot vallott. Jézus kereszthalálának előestéjén az Olajfák hegyén az ismételt alva talált apostoloknak mondott szavai pedig mindnyájunk számára a világ végéig érvényes és egyedül helyes magatartást és egyedüli terápiát, gyógyymódot fogalmazzák meg minden rendű és rangú »kísértésben«: »Mit alusztok?... Keljetek föl és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!« – Érdemes megjegyeznünk, hogy még a legszentebb eucharisztikus étkezés sem elegendő a szívünknek Isten felé való igazi kinyílása, vagyis az imádság nélkül. Gondoljunk az 1Kor 11,28-ra: »Vizsgálja meg magát mindenki... mert aki méltatlanul eszi-issza az Úr testét-vérét, tulajdon ítéletét eszi és issza...«

Ne vígy minket a kísértésbe! Bibiliásan: Ne vígy minket Másszába, a »Kétségbeesésbe«! És mert Jézus anyanyelvében a felszólító mód és a kategorikus jövő egybeesik: Te sohasem fogsz cserbenhagyni! Hiszen te kimondhatatlanul szeretsz minket, MI ATYÁNK, AKI A MENNYEKBEN VAGY!

Kiegészítésül ide kívánkozik egy régebbi fohászzkodásunk:

A PRÓBAIDÓT, URAM, KÖSZÖNÖM

*Valaki elküldött, és visszavár,
így sejtí ezt sok fáradó szív,
nem én terveztem életem sorát,
valaki elküldött, s egykor majd hív.*

*Szeret, s tudom, hogy veled célja van,
nem töprengem hát bús miérten,
egy itt a kérdés, a »hogyan«,
e szent küldetést hogyan végzem.*

*Uram, te küldtél, ennyit már tudok,
s hogy miért szeretsz, azt csak sejttem:
te nem tudsz nem szeretni, s e titok-magot
szívembe rejtéd, hogy teremjen.*

*Az élet szántóföld s próbaidő
a szeretet-mag érlelése:
legyen virága és temése bő
a tékozlóknak üdvösségre!*

*Hogy hogyan, mintha ezt is sejtjeném,
hogy hogyan hoz a mag bő termést:
csak »ahogy Jézus tette«, tegyem én,
ez adja életem értelmét.*

*Én mindennap Jézusba öltözöm,
s tanulom, Jézus hogyan tette,
az ő véreből szőtték köntösöm,
s így imádkozom minden este:*

*A próbaidőt, Uram, köszönöm,
táplálj naponként, Krisztus teste,
s ha örök hajlékomba költözöm,
hadd legyek részed mindörökre!*

Budapest, 2000. november 25.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre Kerekes Károly O.Cist. apát, ny.teol. tanár válaszol.

✎ Kérdés: 1 Tim 2,4 Istennek két szándékát állítja egymás mellé (hogy minden ember üdvözüljön, és eljusson az igazság ismeretére). Jelent-e ez valamilyen összefüggést a két dolog között, és ha igen, milyent? (Pl. az üdvösségnek feltétele vagy eszköze, esetleg csak következménye az igazság ismerete.)

Válasz: Az idézett szentírási mondat nem állít két szándékot, hanem csupán egyetlen isteni szeretet-üzenetet nyilatkoztat ki, – de két oldalról megvilágítva. Hasonlatot mondok. Az ember két szeme az egyetlen valóságra néz. Az egyik szem is, bár egysíkú, de mégis »hiteles« képet ad, meg a másik is ugyanígy. De az egyszerre két szemmel látás révén új dimenziót nyer a kép, a térbeliség teljesebb érzékelése által. Igaz, már abból is, amit az egy szemmel látott (egysíkú) kép ad, sejtjük a valóságot. Mint az ószövetségi előképeknél. De egy másik szemmel, a már megtestestült Istent is ismerő szemmel – mérhetetlenül boldogítóbb (»üdvözítőbb«) a kép: már »élk! (V.ö. Kol 2,17: Amazok csak árnyéka az eljövendőnek, a valóság azonban Krisztusé.) – A tisztábban látás kedvéért vizsgáljuk meg az »üdv« szónak és az »igaz« , illetve az »igazság« szónak bibliai jelentéstartalmát.

Az *üdv* (így egyszerűen) elsősorban testi (evilági) életkivirágzás, egészségben és békességben, jólétben megmaradás, »minden ártó hatástól való mentesség« az Ószövetségben. Az Újszövetségben már a Krisztusban való »rekreációs«, azaz újjáteremtéshez hasonló, sőt azt egy magasabb fokon biztosító állapot: egy »más« világba, az isteni életben való részesedésre, egy »új természet« létmódjába kerülés szava az »üdvözülés«. (Lásd 2 Kor 5,17; Gal 6,15). Ennek az újszövetségi értelemben vett üdvözülésnek, illetve üdvösségnek, a valóságos újjászületésnek a forrása és garanciája maga a »megismert« (bibliásan »szívünkbe fogat«) *Igazság*: maga Jézus Krisztus. – Valamit talán még a bibliai »Igazság« szóról!

Az *igazság* bibliai jelentéstartalma egészen más, mint amit erről akár a bölcsélet, akár a jogszolgáltatás elmondhat. A Biblia szerint igaz minden, ami a Teremtő Istentől beléoltott és ugyancsak az Istentől tételen megszabott törvények szerint működik, él, jár-kezel az élet útjain. Az emberre mondott bibliai »igaz« jelző a »szent« szóval rokon

értelmű. Istenre alkalmazva az »Igazság« maga a kimondhatatlanul irgalmas Szeretet rendíthetetlen Hűsége, az örök AMEN! (V.ö. Iz 65,16, és ennek alapján a Vele egylényegű, »hűséges és igaz tanú«, Jézus Krisztus, akinek a neve a Jel 3,14-ben az AMEN, aki »Isten teremtésének kútfeje«.)

Még valamit! Amikor az »Isten akaratáról« beszélünk, ne a filozófiában tanult akaratra gondoljunk, még kevésbé a »Wille zur Macht«-ra! A Bibliában Isten akarat: Isten örök Szeretetének szentlelkes áradása. Így értsük tehát a vizsgált szentírás mondatban: »Isten akarat (szentlelkes reánk-áradása) az, hogy minden ember üdvözljön (Krisztusban a hit által újjászülessen) és eljusson az Igazság ismeretére (az irgalmas és ígéréthez örökre hűséges Szeretet-Isten életében való részesedésre)«, – hogy tudniillik végül »Isten legyen minden mindenben«. Tebened is!

 Kérdés: Mi a szerepe a Bibliában az Elizeust csúfoló gyermekek megátkozásának és pusztulásának (2 Kir 2,23-24)?

Válasz: Ismernünk kell egyrészt az ószövetségi teológiai és vallástörténeti hátteret, másrészt a nemek és számok tipikusan keleti és sajátosan rabbinikus jel szerepét az érintett kor népies pedagógiai értelmezésében. Az eszmei teológiai tanítás lényege: az egy igaz élő Isten elfogadása áldás (= élet), elvetése és meggyalázása viszont átok (= halál, pusztulás). Ugyanez áll az egy igaz élő Isten hiteles követi- nek, prófétáinak elfogadására vagy meggyalázására is. Elizeus ilyen, el nem fogadása tehát halál! Ugyanígy az Ószövetség szemléletében a pogány kultuszok középpontjában álló női istenségek a liturgiájuk parázna atmoszférája miatt bűnforrások. Gondoljunk a Jordánon túli pogány népségek Kübelé-kultuszára, akinek fogatát (liturgiájuk illetve mitológiájuk szerint) a legutálatosabb állatok, nőtény sertések húzzák. A keleti pogány vallásoknak általában női főistenségeik vannak. Az igaz Isten prófétáját gyalázó gyermekeket a közölt elbeszélésben nőténymedvék tépik szét. (A héberben és a szövegkritika terén mértékadó »Jeruzsálemi Biblia« angol szövegében egyértelműen nőténymedvék szerepelnek.) A 42-es szám már túl van a tisztító próbatételt jelentő 40-es számon. (V.ö. 40 napos vízözön, 40 napos böjt, 40 éves pusztai vándorlás stb.) Az igaz Istent káromló és pusztulásra ítélt »nagy száj« 40 hónapot ágálhat a Jel 13,5 szerint, de azután pusztulnia kell. Mint ahogy Illés is három és fél évnyi (tehát 42 hónapnyi) esőtlen büntetési időt jövendől a »pogányságba sántikálók-

nak«, amiről maga Jézus Krisztus is megemlékezik a Lk 4,25-ben... A prófétaí számok tehát nem matematikai értékek, hanem üdvösségtörténeti jelek!

Maga a *megátkozás* szó is az ószövetségi nyelvben az »üres semmiséggé tevést« illetve ilyenné levést fejezi ki, mint ahogy a pogány bálványok is »üres semmik«. Emlékeztetünk arra is, hogy pl. az ú.n. átokzsoltárookban ez az igeforma a kategorikus jövőt kifejező prófécia: »Tudd meg, hogy ez lesz a sorsod, te gyalázkodó istentelen pogány!« – Tehát ha alaposan a szavak mögé nézünk, akkor itt a jó és a rossz misztériumának érzékeltetését, előttünk való megjelenését nem megbotránkozással, hanem leboruló alázatos imádással vesszük tudomásul.

📖 Kérdés: Mivel magyarázható az, hogy 1 Tim 5,18 két »írás«-beli szövegre hivatkozik, de a második idézet nem az Ószövetségből való?

Válasz: A második idézet, ahogy itt áll, valóban Jézus újszövetségi szavait idézi, a Mt 10,10 szerint. De már maga Jézus is az Ószövetséget idézi; tartalmilag pontosan megegyezően a MTörv 24,14-15 verseit. Ez a hely a két újszövetségi helynek, a Mt 10,10-nek és az 1 Tim 5,18-nak közös ószövetségi forrása.

📖 Kérdés: Ha Szent Pál pasztorális leveleit abban a felfogásban olvassuk, hogy azokat az ő szellemében, de akár több évtizeddel Pál halála után írták, akkor mit gondoljunk a bennük szereplő személyreszóló üzenetekről, utasításokról (pl. 1 Tim 1,20; 2 Tim 1,15-18; 2,17b; 4,9-15.19-21; Tit 3,12-13)? Miért kerültek ezek a levelekbe, és mit mondanak a számunkra?

Válasz: Azért kerülhettek ezek a személyreszóló üzenetek és utasítások a pasztorális levelekbe, mert ezeket az írásban (vagy akár élő szájhagyományban) megőrzött üzeneteket és utasításokat az itt olvasható formában leíró sugalmazott szentíró útján a kinyilatkoztató Isten Lelke üdvösségünkre szolgáló tanításként közölni akarta az Egyházzal, azaz velünk. Erre garancia nem a leíró személy (akár Pálnak, akár másnak hívták), hanem a kinyilatkoztató Isten Lelke! – S hogy mit mondanak az említett helyek a mi számunkra? Például azt, hogy a levél címzettjei és olvasói a hit tisztaságára és a jó erkölcsök megtartására nagyon ügyeljenek. Viszont tisztelettel vegyük körül azokat, akik az apostoloknak (apostolutódoknak) elkötelezett munkatársaiként végzett munkájukkal példát adnak másoknak. Nekünk is, ma is!

Biblikus folyóiratok szemléje

A *Biblica* 2001. évi 1. számában Thomas J. Kraus egy Kr.u. 3. századi, eredetileg kb. 25X20 cm méretű *papiruszkódex-lap 8 töredékét* vizsgálja, amelyek összeillesztve egy kb. 5X21 cm-es csíkot alkotnak. (1930 óta a bécsi Osztrák Nemzeti Könyvtárban található.) A teljes lap Mt 25,41-26,39 szövegét tartalmazta. A vizsgálat az *írás minőségére* vonatkozott, és a töredékek állapota miatt azoknak csak egyik oldalára terjedt ki. A szerző megállapítja, hogy az írás gyakorlott, a szöveg értelmére figyelő másoló munkája; ennek egyik jele, hogy a »keresztrefeszítés« szót (Mt 26,2) a szent szavak (pl. Jézus, Krisztus) mintájára rövidítette. A betűk és a sorközök méretéből, valamint az olvasást megkönnyítő szokásos jelek hiányából úgy látszik, a kódex nem felolvasásra szánt példány volt. – Pierre-Yves Brandt és Alessandra Lukinovich tanulmánya azt vizsgálja, *hogyan szövegezik meg Jézust* a különféle személyek a szinoptikus evangéliumokban (pl. meseter, uram stb.); a szerzők a párhuzamos helyek összehasonlításából az egyes evangéliumok sajátosságaira következtetnek. – Xavier Leveils Szent János evangéliuma, három levele és a Jelenések könyve alapján arra a következtetésre jut, hogy János zsidó környezetben, de egyetemes küldetésstudattal indult missziója a júdeai és szamariai közösségek után Kisásziában (részben Szent Pál közösségeinek hatására) pogányokat is befogadott, s ez – a levelekből láthatóan – *a zsidó és hellén keresztények között* teológiai nézetekben különbségeket és az együttélésben nehézségeket okozott. – Martin Lang cikke szerint az *Am 9,6-ban* magyarra általában »boltozat«-nak fordított szó jelentése nyelvi és szöveggörnyezeti alapon egyszerűen »összeköttetés« az ég és a föld között, és emlékeztet a Jákob bételi álmában látott létrára.

A folyóirat e számának kiemelkedő értéke *Jacob Kremer* előadásának (Pápai Biblikus Intézet, 2000.III.31.) hivatkozásokkal bővített német szövege; tárgya: *Ami hiányzik Krisztus szorongatásaiból* (Kisérlet Kol 1,24 új biblikus teológiai értelmezésére). A szerző 1954-ben ugyanebből a tárgyból írta doktori értekezését, s most új javaslatot terjeszt elő. – Tömören összefoglalja az eddigi értelmezések 3 alaptípusát: a/ Szent Pál a saját, Krisztusért viselt szenvedéseit nevezi »Krisztus szorongatásai«-nak (pl. Pelagius magyarázata); b/ Krisztus misztikus testének szenvedéseiről van szó (Szent Ágoston nyomán); c/ Krisztusnak a megváltói szenvedésen kívüli, de a földi szolgálatával járó egyéb (Isten országát építő) szenvedéseire kell

gondolnunk (Aranyszájú Szent János nyomán). – Ezután megállapítja, hogy a vizsgált mondat Pál bemutatkozásához (1,24-2,5) tartozik (akkor is, ha – számos mai kutató szerint – nem Szent Pál az irodalmi szerző). Utána a görög szöveg elemeit (szavait) és a szövegekörnyezetet vizsgálja alapos részletességgel. A vizsgálat eredménye, hogy Pál saját szenvedése részét képezi »Krisztus szorongattatásainak« (azaz az Egyházban tovább működő Krisztust érő és a végidőben rá váró megpróbáltatásoknak). Pál örömmel szenved Krisztus teste, az Egyház javára. – J.Kremer megállapítja, hogy *a szövegelemzés önmagában nem elég*. Hogy a szövegrészben Isten szavát felfogjuk és magunkévá tegyük, szükséges *a Biblia egészét és az Egyház hagyományát* figyelembe vevő értelmezés is. A levelet szerzője Szent Pál igehirdetéseként, az olvasók számára aktualizálva írja; azt – *az üzenet tartalmának megőrzésével – tovább kell gondolnunk*. A hivatásunkkal járó szenvedéseket viseljük az öröm lelkiületével! Ebben a szenvedésben valamiképpen (arról a levél sem szól, hogy miként) társunk a megdicsőült Jézus Krisztus is. Szüneteseink Isten országát szolgálják, de nem részei Krisztus kiengesztelő, megváltó áldozatának.

A folyóirat a könyvismertetések sorában méltaja *Michael W.Fox* újabb kommentárját a *Prédikátor könyvéről*. A szerző több szempontból módosítja a 12 évvel korábbi művében képviselt véleményét; igyekszik hangsúlyozni a könyvnek a hagyományos bibliai bölcsességgel való rokonságát. Isten jó világot teremtett; törvényei kemények, de Isten sohasem ellenséges. Sok mindent nem értünk, de a Prédikátor arra tanít, hogyan kell ezt elfogadva élnünk. Az ismertető számos helyen bírálja a szerző korábitól eltérő fordítását és értelmezését. – *Craig S.Keener* terjedelmes kommentárt írt *Máté evangéliumához*. A bíráló kiemeli, hogy Jézus beszédeinek magyarázata, azok mai életünkre való adaptálása sok értékes gondolatot ad. Kevésbé dicsérhető az evangéliumot befogadó keresztény közösségek, azok zsidósághoz való viszonyának jellemzése; a szerző által ajánlott forrásművek egy része kifogásolható. A bíráló szerint nem emelkedik ki Jézus személye, a tanítványokkal való egyedülálló kapcsolata. – *Wendy Dabourne* könyvet írt *Szent Pál leveleinek egzegéziséről*, a Róm 1,16-4,25 elemzése alapján. A szerzőasszonynak – *E.P.Sanders* felfogását elfogadva – az a véleménye, hogy Szent Pál levelei nem teológiai tanítások, hanem prédikációszerű üzenetek, amelyekből megismerhetjük Pálnak a témák háttérében felmerült gondolatait. A bíráló vitathatónak tartja a jelzett felfogásnak az eddigivel való éles szembeállítását. – *Kari Kuula* doktori értekezése azt vizsgálja, hogyan foglal állást

Szent Pál *a Galata levélben a Törvénnyel szemben*. Ez a szerző is – mi-ként professzora (H.Räisänen) – Sanders újszerű felfogását követi: szerinte Szent Pál több lényeges ószövetségi fogalmat (megigazulás, törvény stb.) csak »retorikai célból« használ fel (a judaizmussal való gyökeres szakítás indoklására), s így kerülnek szembe egymással szorosán összetartozó dolgok (pl. szövetség és törvény). A bíráló több helyen elutasítja Kuula érvelését, és kifogásolja, hogy nem veszi figyelembe számos kiváló egzegéta megállapításait. – Megjelent *Raymond F. Collins* részletes (kb. 700 oldal terjedelmű) kommentárja Szent Pál *Korintusiaknak írt első leveléről*. A kiválóan minősített könyv (és benne a szerző szövegfordítása) főként a Bibliát használó teológusok, papok, nevelők részére ajánlható. Általános következtetése, hogy Pál hozza létre az egyházi levél műfaját, amelynek jellemzője az egyházi retorika; ennek eszközeként Pál bőven alkalmazza a görög retorika módszereit. Az alapos magyarázat igen értékes, bár a bíráló néhány helyen más értelmezésre tesz javaslatot. – *Philippe Luisier* igen alapos, jól használható elemzést írt a *kopt evangéliumfordítások ószövetségi idézeteiről*. A mű tartalmazza az összes előforduló szövegrészt, úgyelve a különböző kódexek tájszólási és írásmódbeli eltéréseire is. A bíráló mégis bemutat néhány olyan szövegrészt, amely egy legújabban (a könyv kiadása óta) felfedezett közép-egyiptomi Máté-evangéliumból való.

A Novum Testamentum 1/2001. számában Emanuel Tov *a júdeai barlangokban talált tekercsek* nyelvek szerinti megoszlásából néhány érdekes megállapításra jut. A kumráni közösség rejtkehelyein az írások és töredékek összesen 900 műből származnak, s ezek közül csupán 27 görög nyelvű; ezekből a szentírásiak szinte mind a Tóra azonos LXX-szövegváltozatából valók, míg ugyanott a héber nyelvű bibliaszövegek számos szövegváltozatot képviselnek. Ugyanakkor a nem-kumráni lelőhelyek héber bibliaszövegei egységes, a későbbi maszórétával azonos változatúak. A kumráni 27 görög írásból 26 a Biblia-részlet, míg a nem-kumráni lelőhelyek összesen 441 írásművéből csak 8 a bibliai és 154 a mindennapi élettel kapcsolatos görög szöveg (levél, okirat, szerződés stb.). A szerző arra következtet, hogy Kumránban alig használták a görög nyelvet (a LXX-szöveget talán nem is olvasták), míg az a mindennapi, főleg a hivatali érintkezésben (de a Bar Kochba-felkelők leveleiben is) elég általános volt. A Biblia szövegeit pedig szigorú állandósággal őrizték, de éppen Kumránban kevésbé ragaszkodtak a betűszerinti azonossághoz. – Paul Danove *a*

Márk-evangélium Istenre vonatkozó kijelentéseiről megállapítja, hogy azok a 11-13. fejezetben kulminálnak. Amikor utána kevesbednek, ezzel Jézusra (főleg szenvedésére és halálára) irányítják figyelmünket, a Vele való azonosulást segítik. – Rick Strelan felhívja a figyelmet arra, hogy mennyi mindenre utal Lukács *Csel 8,30-ban* azzal, hogy Fülöp futva teljesíti a Lélek (rendkívüli időben kapott) parancsát.

Ugyanannak a folyóiratnak 2. számában N.Clayton Croy a *Márk-evangélium első verseiről* (hasonlóságok alapján) azt a feltevést valószínűsíti, hogy Mk 1,1 egy 2.századi másoló által írt kezdet-jelzés, Mk 1,2-ből pedig – amely így csonka marad – hiányzik a mondat eleje, amely valószínűleg Keresztelő Szent Jánosról közölt valamit (pl. küldetését, fellépése idejét). – Christoph Heil beszámol arról, hogy 1983-ban a Society of Biblical Literature keretében (Claremont központtal) James Robinson vezetésével kutatás indult a *Q-forrás rekonstrukciójára*; ez később nemzetközi »projekt« lett (IPQ). A tudós csoport a Lukács- és a Máté-evangéliumból vett szövegrészeket elemenként vizsgálta, s a valószínűségi értékeléssel kialakított »eredeti« Q-szövegeket 1990 és 1997 között közzétették a Journal of Biblical Literature hasábjain. A hozzászólások figyelembevételével 2000-ben megjelent a »The Critical Edition of Q« kötet, amely a Q-szöveg mellett a szinoptikus evangéliumok, valamint a Tamás-evangélium megfelelő szövegeit is tartalmazza, a Q-szöveg angol, francia és német fordításával együtt. A munka tudományos tekintélye lehetővé teszi, hogy a bibliatudósok saját részletes vizsgálat nélkül alapul vegyék a Q-szöveget, amit az általuk elemzendő evangélium átvett, vagy módosított. Talán ennél is értékesebb az a tanulság, hogy maga a Q-szöveg is képvisel saját teológiát, amit a szinoptikus-kutatásban figyelembe kell venni. – Maarten J.J.Menken azt vizsgálja, honnan ered a Mt 1,23-ban idézett Iz 7,14 eltérése az eredeti szövegtől. Arra az eredményre jut, hogy az evangélista valószínűleg nem maga változtatott, hanem a LXX-fordítás olyan változatát használta, amelyben az »Emmánuelnek fogják hívni« kijelentés szerepelt az eredeti »Emmánuelnek fogod nevezni« helyett. – J.K.Elliott ismerteti a *holttengeri leletek összes Biblia-szövegeinek* (valamint az 1 Hénok és a Jubileumok apokrifoknak) 1999-ben megjelent angolnyelvű fordítását. Az eltérésekhez bibliatudósok (ifj.Martin Abegg, Peter Flint és Eugene Ulrich) fűznek magyarázatot.

A **Catholic Biblical Quarterly** 2000. évi 4.számában Bernard F.Bat-to azt vizsgálja, mit mond *a házasságról a Teremtés 2. fejezete és az Atrahazisz*. A Teremtés könyvének szerzője ismerhette az említett ősi mezopotámiai költeményt, s ez segíthet a Ter 2,18-24 értelmezésében is. Figyelemreméltó különbség, hogy a Biblia a házasságra mint 2 személy közösségére helyez nagyobb súlyt (a gyermek először csak Ter 3,16-ban szerepel), míg az Atrahazisz a házasságot elsősorban utódok »teremtésének« tekinti. – Kathryn L.Roberts felhívja a figyelmet arra, hogy *1 Kir 18,41* (evés-ivás a hegyen) Isten és Ácháb közti – Illés által elősegített – *szövetség-megújítást* jelent; az eső is ezzel függ össze (ld. MTörv 11,13-17). Ácháb később ismét, még Nábót megölése után is kiengesztelődhet Istennel (*1 Kir 21,27-29*). – Joyce Rilett Wood elmélete szerint *Mikeás könyve* eredetileg egy valóban előadott dráma lehetett. (A 3 szereplő: Isten, Mikeás és a nép; az 5 jelenet: 1,2-16; 2,1-11; 3,1-12; 6,1-16; 7,1-9.) A Szamaria elestét és Jeruzsálem 701-beli ostromát magyarázó művet kb. 100 évvel később az újabb eseményekhez igazították (Jeruzsálem pusztulását is beleértve) és bővítették (2,12-13; 4-5; 7,10-20), műfaját is módosítva. – Adrian M. Leske *Zak 9-14* próféciait összetartozó, egységes üzenetként értelmezi. Isten hűséges Dávidhoz, de uralmát nem király valósítja meg, sem a kirekesztő főpapok, hanem – Iz 55,3-5 szellemében – Isten hűséges népe (ezt jelenti Zak 9,9 bevonuló »királya« is), akik tanúságtételükkel mindenkit bevonnak Jahve királyságának ünneplésébe. – Michael Winger végiggondolja azt a sok kísérlettel igazolt tapasztalatot, hogy emlékezetünk sokkal tartósabban és pontosabban megőrzi az átélt *eseményeket*, látott cselekvéseket, sőt a hallott *példabeszédek* tartalmát is (bár nem szószerint), mint az ezekhez fűződő beszédek ill. magyarázatokat. Ezért szükségszerű volt *Jézus szavainak* korai (a 30-as években való) *írásbeli rögzítése*. Mindezeket is figyelembe vesszük, amikor Jézus saját szavait és mondásait keressük, vagy tudni szeretnénk, hogy a szavak milyen körülmények között hangzottak el, kikre vagy mire vonatkoztak, s így mi volt elsődleges, aktuális jelentésük.

(Összeállította: Székely István)

Társulatunk életéből

Örömmel tájékoztatjuk Tagtársainkat és Olvasóinkat, hogy Társulatunk ügyvezető elnökhelyettesét, Dr. Thorday Attilát a PPKE Hittudományi Kara meghívása alapján Dr. Seregély István érsek, a MKPK elnöke kinevezte a Hittudományi Karon megüresedett Liturgia és Lelkipásztorkodástan Tanszék tanszékvezető professzorává. A kinevezéshez szeretettel gratulálunk, és munkájához Isten áldását kérjük.

A *budapesti Jeromos-esték* programjai – minden esetben a Bibliaközpontban (VI., Teréz körút 28. I.em.6-7.) – a hónapok második szerdáján 18 órai kezdettel: október 10-én **Gaal Endre** főigazgató, teológiai professzor előadása »*Az újszövetségi eszkatológia néhány vonása*« címmel; november 14-én **Szatmári Györgyi** teológiai professzor »*A zsoltárok emberarca*« című előadása; december 12-én **Bolberitz Pál** egyetemi professzor előadása »*Keresztény eszkatológia*« címmel.

* * * * *

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kivesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

A **szezségimádások időpontja és az elmélkedések témája:** szept. 21.: Mt 12,46–50; okt. 5.: Lk 10,16; okt. 19.: Lk 10,21–22; nov. 2.: Jn 6,37–39; nov. 16.: Lk 17,20–21; nov.30.: Mt 7,15–20; dec. 14.: Mt 11,28–30; dec. 28.: Mt 11,25–27 (**hálaadás**).

* * * * *

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és füzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkézi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételten szívből megköszönni!

Tarjányi Béla

SZERETETTEL AJÁNLJUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 1980 Ft
ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban
25 % kedvezménnyel hozzájuthatnak:

Szentírás: 1485 Ft, **Újszövetség és Zsoltárok:** 1050 Ft.

A STUTTGARTI KISKOMMENTÁR

eddig megjelent kötetei:

J. Kremer, **2. KORINTUSI LEVÉL, SKK 8.** Ára: 520 Ft

W. Radl, **GALATA LEVÉL, SKK 9.** Ára: 440 Ft

B. Mayer, **FILIPPI és FILEMON LEVÉL, SKK 11.** Ára: 420 Ft

O. Knoch, **1. és 2. TESSZALONIKI LEVÉL, SKK 12.** Ára: 380 Ft

P.-A. Seethaler, **1. és 2. PÉTER LEVÉL, JÚDÁS LEVÉL, SKK 16.**
Ára: 580 Ft

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunk:

SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN, BIR 1. Ára: 480 Ft

Mócsy Imre S.J., **MI A BIBLIA? BIR 2.** Ára: 420 Ft

Tarjányi Béla, **BIBLIKUS TEOLÓGIA – Tanulmányok, BIR 3.**
Ára: 560 Ft

Gyürki László, **A BIBLIA FÖLDJE – MAGYAR SZENTÍRÁS-
FORDÍTÁSOK, BIR 4.** Ára: 420 Ft

Mócsy Imre, **AZ EVANGÉLIUMOK HITELESSÉGE, BIR 5.** Ára: 640 Ft

Egyéb: BIBLIATUDOMÁNY CD (Káldi-Neovulgáta Biblia,
konkordancia, 35 biblikus könyv, 600 kép). Ára: 8000 Ft

Vágvölgyi Éva, **CSENDES PERCEK.** Ára: 580 Ft.

Vágvölgyi Éva, **AZ ARANYVIRÁG – Mesék kicsiknek és nagyoknak** (3.
kiadás). Ára: 540 Ft.

A. Hecht, **KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ, 2., bőv. kiadás.** Ára: 480 Ft.

Isten Szava

Éves hozzájárulás 600 Ft (+ postaköltség)

Koldus vagy király

*Foszd ki a másikat, és koldussá válik,
Add neki kincseidet, és királlyá teszed.
Válassz, kit szeretnél társadnak?
Ugye a királyt? Hát tudod, mit kell tenned.*

Havva

örökre megmarad
